EDEP

Ertuğrul SEYHAN

BURSA-2013

Bursa Büyükşehir Belediyesi Kitaplığı / Gönül Dili Tasavvufi Şiir ve Deyişler "EDEP"

Proje Koordinatörleri / Aziz Elbas, Ahmet Erdönmez

Proje Yürütücüsü / Bursa Araştırmaları Merkezi www.bursaarastirmalarimerkezi.org

Yazar / Ertuğrul Seyhan

Görsel Tasarım & Mizan / Yakup Şahiner

ISBN / 978-605-5382-75-9
Basım Yılı ve Yeri / 1. Baskı; Ekim 2013, Akmat Matbaacılık / Bursa

Yapım / © 2013 Bursa Kültür A.Ş. Bu kitabın tüm yayın hakları Bursa Kültür A.Ş.'ye aittir. Yazılı izin olmadan kısmen ya da tamamen yeniden basılamaz.

Dağıtım / Bursa Kültür A.Ş. - Merinos Atatürk Kongre Kültür Merkezi B Kapısı Osmangazi-Bursa/Türkiye
Tel: + 90 224 253 26 46 Faks: + 90 224 253 14 85 info@bursakultur.com / www.bursakultur.com

Kütüphane Bilgi Kartı / Catalog-in-Publication Data (CIP)
Seyhan, Ertuğrul / Gönül Dili Tasavvufi Şiir ve Deyişler "EDEP"
1. Tasavvuf 2. Şiir 3. Deyiş

Ertuğrul SEYHAN

1930 yılında Gemlik Umurbey Köyü'nde dünyaya geldi. İlkokulu köyünde, ortaokulu Gemlik'te, Öğretmen Okulu'nu Erzurum'da tamamladı. Dört yıl Kars/Posof ve Şırnak'ta ilkokul öğretmenliği ve askerlik yaptıktan sonra Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji Bölümü'nü 1955 yılında bitirdi.

Tunceli ve Bursa'da ilköğretim müfettişliği yaptı. 1963 yılında Bursa'da Rehberlik ve Araştırma Merkezi'ni kurdu ve müdürlüğünü yaptı. 1966-1972 yılları arasında Bursa Milli Eğitim Müdürlüğü görevinde bulundu. Bursa Eğitim Enstitüsü Ruh Sağlığı öğretmenliği, İlköğretim Genel Müdürlüğü ve Almanya'da Eğitim Müşavirliği yaptı. Bursa İktisadi İlimler Akademisi ve Uludağ Üniversitesi'nin açılış ve kuruluşuna öcülük etti. Bu arada Bursa Hakimiyet gazetesinde makaleleri neşredildi.

Özellikle gönül adamı Mehmet Ali Deniz'in sohbetlerine katıldıktan sonra 'gönül dili' ile ilgilenmeye başlamış bu vadide şiirler yazmış ve bu alanla ilgili yazılan şiirleri bir araya toplamaya başlamıştır.

Celal Bayar Vakfı, Mehmed Ali Deniz Vakfı ve Türk Eğitim Vakfı gibi hayır kuruluşlarında kuruculuk ve yöneticilik yapmıştır.

Eserleri:

İsmail Hakkı Bursevî, Bursa, 1995.

Gülzâr-ı Tasavvuf, Bursa, 2004.

Tasavvuf Edebiyatında Mevlânâ, Bursa, 2006.

Tevhid Neşvesiyle, Bursa, 2009.

Melâmet Neşvesiyle, Bursa, 2011.

Halen tasavvuf edebiyatı ile ilgili bazı kitapları basıma hazır olup, aynı konuda çalışmalarına devam etmektedir. Evli ve üç çocuk babasıdır.

TEŞEKKÜR

Öncelikle bu kitapta yer alan güzel söz ve şiirlerin sahibi gönül insanlarına,

İkinci olarak bu eserleri yeni harflere aktararak, yayımlayarak istifademize sunan ilim ve irfan dünyasının mümtaz şahsiyetlerine,

Üçüncü olarak bu eseri güzel bir şekilde basan Bursa Büyükşehir Belediye Başkan Sayın Recep Altepe'ye, Kültür A.Ş. ile Bursa Araştırmaları Merkezi çalışanlarına,

Nihayet ilim ve gönül adamı Prof. Dr. Mustafa Kara'ya emek ve gayretleri için teşekkür eder, hepinizi gönül sofrasına davet ederim.

Bu eserdeki bütün güzellikler o gönül adamlarına, eksiklikler ise bendenize aittir.

Ertuğrul SEYHAN
01.08.2013

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR ..... **IV**
İÇİNDEKİLER ..... **V**

ÖZLÜ SÖZLER **1**

BEYİTLER **39**

DÖRTLÜKLER **65**

SELÇUK ERAYDIN; EDEB YÂ HÛ **75**

NÛREDDÎN BERÎFKÂNÎ: E D E B **82**

ÖZLÜ SÖZLER

*Efendi, bilmiş ol ki edeb, insanın bedenindeki ruhtur. Efendi, edeb, ricaullahın göz ve gönlündeki nurdur. Eğer Şeytanın başını ezmek istersen, gözünü aç ve gör, Şeytanın katili edebdir. İnsanoğlunda edeb bulunmazsa, o, insan değildir. İnsan ile hayvan arasındaki fark, edebdir. "İmân nedir?" diye akıldan sordum, akıl kalbimin kulağına seslenerek, "imân, edebdir" dedi.

Mevlânâ

*Hızır'dan âb-ı hayat isteyen insanın, önce edeb menba'ından birkaç yudum içmesi lâzımdır.

Es'ad Erbili

*Peygamberler Hak yolunda edeble yürüdüler. Onun için her biri Allah'ın has sevgilileri oldular. Velîlere edebleri kılavuz oldu, onları Zât-ı Kibriyâ'nın dostluk bârgâhına ulaştırdı. Edebsiz ve korkusuz olan kişi, Hakk'ın hışmıyla helâk oldu. Edebi terk etmek, Allah'ın hışmıyla kahra uğramasına sebeptir.

İbrahim Şâhidî

*Her kim dinin edeblerine uygun davranmazsa, kıyamet günü ateş onun hesâbını görür.

Abdülkadir Geylânî

*Edeb, Allah'a itaât etmek, edebsizlik ise karşı gelmek, günah işlemektir.

Abdülkadir Geylânî

*Günahkâr kula nasıl tövbe etmek farzsa, ârif kula da edebli olmak öylece farzdır.

Abdülkadir Geylânî

*Edebin bulunmadığı her yerde, nefret ve öfke vardır.

Abdülkadir Geylânî

*Edeb; hâlinden şikâyet etmemektir.

Sülemî

*Edebin hakikatı, bütün güzel hasletlerin bir araya gelmesidir. Edeb sahibi kimse, güzel hasletlerin hepsini kendisinde toplayan zâttır.

Abdülhakîm Arvasî

*Allah dostları, İlâhî edeble süslüdürler.

Muhyiddîn-i Arabî

*Yetîm oldur ki, bilmedi ilm ü edebi.

Ali Rıza Kaşıkçı

*Hakîkat yolu, edeble kaimdir. Edebten mahrum olan, her şeyden mahrumdur.

Ömer Öngüt

*Akıllı insanın yanında susmak, edeb gereğidir.

Şeyh Sâdi

*Edebi gözetmek, zikirden üstündür. Edebi gözetmeyen, Hakk'a kavuşamaz.

İmam-ı Rabbanî

*Sabır; musibetler içinde iken bile, edebe riâyet etmektir.

İbn-i Atâ

*Ahlâk ve edeb sahibi olmadan, çok namaz kılmanın ve çok oruç tutmanın önemi yoktur.

İbn-i Atâ

*Edeb; râzı olunan, beğenilen şeyleri yapmaktır.

İbn-i Atâ

*Evliyâ, velâyet seviyesine; güzel ahlâk ve edeb sâyesinde ulaştılar.

İbn-i Atâ

*Kim anne ve babasını ismiyle çağırırsa, edebe aykırı davranmış olur.

İbn-i Muhayrız

*Bir kimseyi, güzel ahlâk ve edeb sahibi yapmak için çalışmak; ona ihsânlarda bulunmaktan daha hayırlıdır.

İbn-i Nüceyd

*Edeb, tövbe etmek ve tövbeyi bozmamaktır.

Lâ edrî

*Hüsn-i zan sâhibi olmak, edeb gereğidir.

Lâ edrî

*Edebli âlim, bildiği ile âmel eder.

Lâ edrî

*Allah'dan başkasına el açmak, Allah'a karşı edebi terk etmektir.

İbrahim-i Havvas

*Akıl ve edebden mahrum olan kimseye, "insan" denilemez.

Şeyh Sâdi

*Güzel edeb, Allah'ın gazabını yatıştırır.

Süfyan es-Sevrî

*Hiçbir terzi, edeb elbisesinden daha güzel bir elbise dikemez.

Lâ edrî

*Evlâdın ana ve baba üzerindeki hakkı; ona güzel bir isim vermek, helâl ve temiz süt emdirmek, en üstün terbiye ve edeble yetiştirmekdir.

Hadis

*Ben ancak güzel ahlâkı ve yüksek âdâbı tamamlamak için gönderildim.

Hadis

*İnsan olmaktan murâd, güzel ahlâk ve edeb sahibi olmaktır.

Eşrefoğlu Rûmî

*Ten ehlinin yanında edeb, zahirî davranışdır. Gönül ehlinin yanında ise edeb, batınî davranışdır.

Mevlânâ

*Edebe riayet edenler, erenler makamına ulaşır.

Eşrefoğlu Rûmî

*Edebini un eyle, amelini tuz eyle; ondan sonra ârifler yoluna gir.

Şeyh Abdullah-i Hafif

*İnsanın tenindeki can, edebdir.

Mevlânâ

*İnsanoğluna ve özellikle padişaha en güzel sermaye ve süs, edebdir.

Lâ edrî

*Nefs, tabiatı icâbı, edebi kötüye götürmek ve bozmak ister. Halbuki kul edebi kemâle erdirmeye memurdur.

İbn Ata

*Din, aşkın âdâbı olmadan olgunlaşamaz. Dini, aşk ehlinin sohbetinden al.

İkbal

*Sülûkun ve tasavvufun özü, edebdir.

İsmail Ankaravî

*Allah'ın lûtuf kapısı, ancak müeddeb olanlara açılır.

Şemseddin Yeşil

*Din-i celîl-i İslâmda en yüksek ibâdet, edebdir.

Şemseddin Yeşil

*Tevhîd yolunda edebden biraz ayrılan, derhal "mahbûbluk" rütbesinden düşer.

Şemseddin Yeşil

*En büyük kerâmet, edeb sahibi olmaktır.

Şemseddin Yeşil

*Âdâb-ı şer'i terk eden, esrâr-ı dîne mahrem olamaz.

Şemseddin Yeşil

*Şeriatın âdâbını bilmeyene, aşk şarâbını içirmezler.

Şemseddin Yeşil

*Ey Müslüman… "Edeb nedir?" diye arar sorarsan, bil ki edeb; ancak her edebsizin edebsizliğine sabır ve tahammül etmektir.

Mevlânâ

*Tasavvuf, bütünüyle edebdir. Bütün vakitde edebli olmakdır ve bütün hâllerde ve bütün makamlarda edebli olmakdır.

Ebû Hafs-ı Kebîr

*Allahu teâlânın kulunda aradığı ilk şey, edebdir.

Lâ edrî

*Edeb, insan için en büyük şerefdir.

Ö.Nasuhi Bilmen

*Edeb; güzel terbiye, güzel huylar ile ittisaf (nitelenmek) ve utanılacak şeylerden insanı koruyan bir meleke, demektir.

Ömer Nasuhi Bilmen

*Edeb, insanın zînetidir.

Lâ edrî

*Edeb, insanı nefsinin hevâsına uymaktan korur.

Lâ edrî

*Edebden mahrum bir insan, cemiyet içinde muzır bir mikrop gibidir.

Lâ edrî

*Edeb; kemâlin göstergesi, dinin şartı, insanın tâcıdır.

Fehmi Kuyumcu

*Edeb; şeriatın meyvası, tarikatın şartı, hakîkatın aslı ve marifetin sebebidir.

Fehmi Kuyumcu

*Hevasıyla dost olanın, edebi azalır.

Muhâsibî

*Edeb; hududa, ölçülere riayet etmek demektir.

Abdülhakîm Arvasî

*Her müridin bir şeyhten edeb öğrenmesi lâzım gelir.

Kuşeyrî

*Ölüye ilâç nasıl fayda vermezse, davâları iddiadan ibaret olanlara da edeb bir şey kazandırmaz.

Muhâsibî

*Edebin hakîkati, bütün güzel hasletlerin bir araya gelmesidir. Edeb sahibi bir kimse, güzel hasletlerin hepsini kendinde toplayan kimsedir.

Abdülhakîm Arvasî

*Edeb, şeriatın meyvası, tarikatın şartı, hakîkatın aslı ve marifetin sebebidir.

Lâ edrî

*Edebi ilim bağlarında, ünsiyeti halvet mevzilerinde, hayâyı nefsin dar sokaklarında, itibarı tefekkür vadilerinde, hikmeti hayf bahçelerinde ara.

Muhâsibî

*Acele edilen yerlerde, teenni ile; insanlarla beraber olunan anlarda da hüsn-i edeb ile hareket etmelisiniz.

Muhâsibî

*Tasavvuf, edebe sıkı bir şekilde sarılmaktır.

Cerirî

*Tasavvuf, edebden ibarettir.

Ebû Hafs Haddâd

*Allah'ın sevgili kulları, edebli kimselerdir.

Abdülkadir Geylânî

*Kişinin nefsini güzel bir edeb ile muhafaza etmesi, ehlini terbiye etmesindendir.

Ebû Hâşim es-Sûfî

*Bir kimse sekr halinde iken, edebe gereği gibi riayet edemez.

Lâ edrî

*Işığı sana "Hak yol" gibi parlayan her şeyi Kitâba, sünnete ve Sâlih edeb kurallarına havale et, bunların ölçülerine göre karar ver.

Muhâsibî

*Güzel, elbisesi süslü olan değil, ilim ve edeb sahibi olandır.

İbrahim Hakkı Erzurumlu

*Hak katında edebli ve terbiyeli olanlar kurtulur.

Abdülkadir Geylânî

*Tarikat, sadece edebdir.

Abdülhakîm Arvasî

*Yüzünden edeb, namus ve kanaat perdesini açma. Bunu yaptığın an, halka rüsvay olursun.

Abdülkadir Geylânî

*İnsanın sûreti halk, bâtını Hak'dır. İnsanın, bâtınını nefsine karşı koruması gerekir. Herhangi bir kötülük tecellî ettiğinde, bunu Hak'dan bilmek, edeb dışına çıkmak demektir. Aksine, bir iyiliğin tecellîsini ise, nefsinden bilmeyip Hak'dan bilmek, edebin esaslarındandır. Bu huyu takınan kimseye "EDÎB" denir.

Muhyiddin Arabî

*Çok söz söyleyen, çok hatâ eder. Hatâsı çok olanda edeb ve hayâ azalır. Edeb ve hayâsı az olanda takvâ da fakirleşir. Takvâsı fakirleşenin ise kalbi ölür.

Hz.Ali

*Marifet yolu, edeb yoludur. Edebden yoksun olanlar, İlâhî lûtufdan mahrum kalırlar.

Mevlânâ

*Edeb, mizandır; iyi ahlâk, en iyi arkadaştır.

Hz.Ali

*Velîlerle edebe aykırı tarzda konuşmak, gönlü öldürür.

Mevlânâ

*Edebden uzak olan, uyarılmaz.

Lâ edrî

*Edebe riayet edenler, haddini bilenlerdir.

Ahmed Hulûsi

*Gerçeği bil ve edebe riayet edicilerden ol.

Ahmed Hulûsi

*Hakikatin edebi, hakikate sadakattir.

Ahmed Hulûsi

*Edeb, her şeyin hakkını vermekdir.

Ahmed Hulûsi

*Samimiyet, edeb sınırlarını aştığında, lâubalilik olur.

Ahmed Hulûsi

*İlâhî aşk gelince, edeb endişesi gider.

Lâ edrî

*Anne-baba çocuğunu yalnız yemekle beslememeli, edeb ve terbiye ile de beslemelidir ki, ruhu hastalanmasın.

Şemseddin Yeşil

*Evliyâullah huzurunda iken, edebe çok riayet et; zirâ edebe uymayanlar Allahü Teâlânın lûtfundan mahrum kalırlar.

Şemseddin Yeşil

*Kul, ibâdeti ve taâtı ile cennete; ibâdet ve taâttaki edebi ile Allah'a vasıl olur.

Ebu Ali Dakkâk

*Tevhid imânı, imân şeriatı, şeriât edebi gerektirir. O halde edebi olmayanın şeriâtı, şeriâtı olmayanın imânı, imânı olmayanın tevhidi yoktur.

Celâcilî Basrî

*Edeb, güzel konuşmak değil, güzel âmel etmektir.

İbn Atâ

*Allah Teâlâ'nın edebi ile edeblenen, Onun muhabbetine nâil olur.

Yahya bin Muaz

*Biz çok ilimden ziyâde, edebe muhtâcız.

Abdullah bin Mübarek

*Zâhirdeki güzel edeb, bâtındaki güzel edebin ünvânı ve aynasıdır.

Ebu Hafs

*Marifet kuş gibidir; uçar, yukarıdan aşağıya iner ve edebli gördü mü ona konar.

Sırrî Sakatî

*Eğer Şeytanın başını ezmek istersen, gözünü aç ve gör ki, Şeytanın katili ancak edebdir.

Mevlânâ

*Ârif için edeb, mübtedi için tevbe gibi lüzûmludur.

Abdullah b. Halef

*Nefsini edeble kahreden, Allah'a ihlâs ile ibâdet eder.

Sehl b.Abdullah

*Edeb, nefsini bilmektir.

Abdullah b. Mübarek

*Mürid edebe göre hareket etme halinden ayrılırsa, geldiği yere geri gider.

Zünnûn Mısrî

*Edeb ve ahlâkda en yüksek olanınız, imânda en kâmil bulunanızdır.

Hadis

*Edeb'den felek nûr olmuştur. Edebiyle Melek, bütün ayıp ve noksanlardan masûm ve pâk kalmıştır.

Mevlânâ

*Edeb, aklın dıştan görünüşüdür.

Ebû Saîd Muhammedî

*Edeb, insan için mutlak bir fazilet kaynağıdır.

Tahir Büyükkörükçü

*Eğer âdemoğlunun edebden nasibi yoksa, insan değildir. İnsanla hayvan arasında fark, edeb'dir.

Mevlânâ

*Gözünü aç da bütün Kelâmullah'a, Kur'ân âyetlerine bak; bütün Kur'ân'ın manâsını edeb'den ibâret göreceksin.

Mevlânâ

*Edebsiz kimse, yalnız kendini rezil ve perişân etmekle kalmaz, belki cümle âlemi fesâda verir, sefâlet ateşine yakar.

Mevlânâ

*Gelin Hudâ-yı Lemyezel'den Tevfîk-i edeb isteyelim. Zirâ edebsizler, Allah'ın hudutsuz lûtuf ve merhâmetinden mahrûm kalmışlardır.

Mevlânâ

*Dünya gecesini aydınlatacak şem'âların en güzel ve parlağı, edebdir.

Mevlânâ

*Edebsize "edebsiz" dememek, edeblilerin hakkını çiğnemektir.

Ö.Tuğrul İnançer

*İmân nedir? Diye akıldan sordum; akıl kalbimin kulağına dedi ki: İmân, edeb'dir.

Mevlânâ

*Ulu kişi, ârif bir insan Rabbisine karşı edebini bıraktı mı, mutlaka helâk olur.

Yahya B,Muaz

*Efendi, bilmiş ol ki edeb, insanın bedeninde ruh'dur. Efendi, edeb, Allah adamlarının gözünün ve gönlünün nûrudur.

İmam-ı Gazali

*Edeb yolunda zahmet çekmeyen, rahata kavuşamaz.

Hadis

*Ahlâkın en mükemmeli, edebin en üstünü, dinde edeb'dir. Bir Müslüman için gaye olan mertebeye ulaşmak, ancak Yaradan'ın emirlerine itaât ve peygamberler peygamberi Hazret-i Muhammed'in edeblerine ittibâ ve iktidâ iledir.

Hasan Basrî

*Edebin en faydalısı; dinin hakîkatlerine nüfûz, dünyanın geçici zevklerine aldanmamak ve ma'rifetullahı tahsil etmektir.

İmam Sühreverdi

*İlim ve bilginin ulviyeti, edeble bilinir. Âmel, bilgi ve irfânla kabûle şayân olur ve insan, güzel âmelleriyle dünya ve ukbâ murâdına nâil olur.

Hafız-ı Şirazî

*Allah'ın edebi, en güzel edebdir. (İnnallâhe edebinî feahsene edebî)

Hafız-ı Şirazî

*Hafız, bilgiye, edebe çalış. Edebi olmayan kimse, padişâh meclisindeki sohbete lâyık değildir.

Şemseddin Yeşil

*Edeb-i İlâhî ile müeddeb olan kimseye Şeytan yaklaşmaz.

Lâ edrî

*Hiçbir güzellik malzemesi bir kadını, edeb kadar güzelleştiremez.

Mevlânâ

*Aşk, Padişâh'ın (Hakk'ın) tarafına uçmak için lâzımdır. Akıl ise, ilim ve edeb için lâzımdır.

Muallim Naci

*İnsanı, mahbûbe'l-kulûb eden, edebdir.

Şeyh Ahmet b.Alive

*Edebin kemâle ermesi için, Allah ile kul arasındaki perdenin sürekliliği gereklidir.

Halil Necatioğlu

*Dürüst olmayan birinden doğruluk bekleme, edebsiz olan birinden de edebli olmasını isteme

İbn Atâ

*Cenâb-ı Hak'kın rızâsına, marifetullah ve muhabbetullaha ulaşmak isteyen maneviyat yolcusu mü'min, edeb'e son derece riayet etmek mecburiyetindedir. Çünki edeb yoksulu kişi, Rabbının lûtfundan mahrûm kalır, kapıdan kovulur ve esfel-i sâfilîne düşer.

Ebû İdris Havlânî

*Kişinin nefsini güzel edeb ile süslemesi, dolayısıyla, ehlinin terbiyeli olmasına yol açar.

Ebû Ali Sekafî

*Her kim edeb'den mahrûm kaldı, cümle hayırdan mahrûm kaldı.

Süfyân-ı Servî

*Edeb öğrenilmeden, ilim öğrenilmez.

Lâ edrî

*Bir sohbet meclisinde edebe ri'âyet olunmazsa, rahmet melekleri o meclisi terk eder ve feyz hâsıl olmaz.

Şems-i Tebrizî

*Bir kimsenin edebden nasibi yoksa, insan değildir.

İbn Atâ

*Sabır, musîbetler içindeyken bile, edebe riâyet etmektir.

Seriy-yi Sakatî

*Kul dört şeyle yükselir: bunlar ilim, edeb, emânet ve iffettir.

Ken'an Rifâî

*Edeb ve hayâ iki kanattır; bunlarsız mâneviyat göklerine çıkılamaz. Edeb, her şeyi Hak'dan bilmek, fiili de fâili de Hak görmektir.

Kabûlî Mustafa Efendi

*Edebli yürü, hayâlı konuş; sendeki şeref, seni yaratanındır.

Behrullah Efendi

*Bir insan, Hak dostluğu yolunda, bu yoldakilerin edebleri ile edeblenmezse, gayesi olan Hak'ka ulaşamaz.

İmâm-ı Rabbânî

*Edebi gözetmek, zikirden üstündür. Edebi gözetmeyen, Hak'ka kavuşamaz.

Ali Kazvinî

*Dîninin edeblerine riâyet etmeden, yolunun kâmil olduğunu iddia edenin, delîli yoktur.

Ahmed b.Ebü'l-Havârî

*İlim tahsil etmek, sırf Allahü Teâlâ'ya itâatı ve âdâbı öğrenmek içindir.

İsmail Hakkı Bursevî

*Şeriatı olmayan kimse, nasıl dinsiz kabûl ediliyorsa; tarikatı olmayan da, edebi olmayan kimse demektir.

Ebû Abdullah el-Kureşî

*Evliyâya dil uzatan, onlara karşı edeb dışı harekette bulunan ve onları inkâr eden kimse, en kötü hâl üzre ölür.

Ebû Abdullâh-ı Ruzbârî

*Edebe riâyet etmeden mürşidine hizmet eden kimse, ondan feyz alamaz ve helâk olur.

Ebû Ali Dekkâk

*Büyüklerin huzûrundan kovulmayı icâb ettiren şey, edebi terk etmektir.

Lâ edrî

*Bir sâlik, dört edebe mutlak sûrette uymak zorundadır:
a) Edeb maallah: Allah'a karşı kulluk âdâbı
b) Edeb maarresûl: Resûllullah'a karşı ümmetlik âdâbı
c) Edeb maaşşeyh: Şeyhine karşı müridlik âdâbı
d) Edeb maal-ihvân: Yol arkadaşına karşı arkadaşlık âdâbı…

Lâ edrî

*Ey âlemlerin Rabbi; Mürşidin hatırı için, ona lâyık bin edeb ve terbiyeyi bize nasib eyle…

Lâ edrî

*Güzel edeb, soy-sop çirkinliğini örter.

İsmail Hakkı Bursevî

*Bir şeyhin mürîdleri edeb-i zâhir ve edeb-i nefs ile edeblenmeseler, şeyhe onlardan dinî bir fayda gelmez.

Lâ edrî

*Aşk yolunda niyaz yolunda edeble bulunmak, gerek. Zirâ tarîkat tamamiyle edebden ibârettir.

Mevlânâ

*İlim ve edeb, insanın en büyük varlığıdır; bu iki şey çürümez ve kaybolmaz.

Hz.Ömer

*Önce edeb, sonra ilim öğreniniz.

Hz.Ali

*Akıl gibi mal, iyi huy gibi dost, edeb gibi miras, Muvaffakiyet gibi rehber, ilim gibi şeref bulunmaz.

Lâ-edrî

*Edeb, üç harflidir (Arap harfleriyle) :
E : Eline
D : Diline
B : Beline
"Sahip ol" anlamına gelmektedir.

Ken'an Rifaî

*Güzellikler içinde üç şeyi severim: aşk, edeb, irfân…

Ken'an Rifaî

*Edeb ve hayâ, iki kanattır: bunlarsız insan, insan olamaz. İnsan da bu iki kanatın arasındadır.

Ken'an Rifaî

*Edeb, her şeyi Hak'dan bilmek; fiili, fâili, mevcûdu hep Hakk görmektir.

Ken'an Rifaî

*Nasıl küçük bir edeb Hakk'a hoş gelirse, küçük bir edebsizlik de bütün iyilikleri yıkıp alt-üst etmek için kâfidir. Burada edebsizlikten maksat, vefâ ve sadâkati zedeleyen, yâni esasa dokunan harekettir.

Ken'an Rifaî

*Edeb ve teslimiyetten kimse fenâlık görmemiştir.

Ken'an Rifaî

*İki âlemde de selâmet yolu, edebdir.

Ken'an Rifaî

*Âşıkta edeb yoktur, fakat aşkı edebdir.

Ken'an Rifaî

*Edebi olmayan genç, yularsız at gibidir.

Lâ-edrî

*Medîne'nin hoş bir edebi ve terbiyesi vardır; orada şarkı söylenmez, yalnızca nâat-ı nebevî söylenir. Mekke de ise; sazı da şarkısı ve raksı da hep tamamdır. Medine'nin edebi, zâta mazhariyetinden dolayıdır. Mekke ise esmâ ve sıfâta mazhardır.

Ken'an Rifâî

*İlim ve irfân ne nisbette ziyâde olursa, edeb ve sükût da o ölçüde artar.

Lâ-edrî

*Erenlerin huzûrunda ve sohbet meclisinde edeb gözetmek, elzemdir.

Lâ-edrî

*Şerefsiz bir kimsenin evlâdı edebli olursa, babasının noksanlığı, onun şerefini artırır. Faziletli bir kimsenin evlâdı edebsiz olursa, babasının fazileti onu büsbütün rezil eder.

Lâ-edrî

*Dört şey, dört şeye muhtâçtır: Mevki' edebe, sevinç emniyete, akrabalık sevgi ve saygıya, akıl tecrübeye.

Hadis

*Bir günah işler isen, akabinde bir hayır işle. Dehr, taş demir ve ağaç yanında dahi edebli ol.

Oğlan Şeyh İbrahim

*Hak dostları, kendilerine bir şey isnâd etmeyi, edebsizlik olarak gördükleri için, onlar "ben" yerine "O" demeyi yeğlerler.

Lâ edrî

*Aşk yolu tamamen edebdir.

Lâ-edrî

*Peygamber Efendimizin bir sıfatının da "Habîb-i Edîb" olduğunu bil ve O'nu kendine örnek al.

Mahir İz

*Kerâmet sahibi ermiş zevâtı, hürmetle yâd etmek, âdâb-ı islâmiyedendir.

Seriyy-i Sakatî

*Kulun derecesini yükselten dört haslet vardır: İlim, edeb, emânet ve iffet…

Oğlan Şeyh İbrahim

*Ehl-i vahdet sohbetinde ilk ve vazgeçilmez şart, edebdir. Edebin şartı da elbet muhabbetdir.

Oğlan Şeyh İbrahim

*Hak'dan halka ya da halkdan Hakk'a gelip giden yollarda en büyük sermâye edebdir.

Oğlan Şeyh İbrahim

*Edeble hayâ ikizdir, hayâ imândan gelir. Edebsizde hayâ, hayâsızda imân olmaz. İmânsızda da iz'an ve insâf bulunmaz.

Gaybî

*Bir kimse görünürde ne kadar edebli olursa olsun, zikirden hâli ise, o kimse Allah indinde bî-edebdir.

Oğlan Şeyh İbrahim

*Dânâ sohbetine iştirak eden kimsenin edebi budur ki; dünyevî ve ailevî meseleleri arz ile onu rahatsız etmeye.

Abdullah Ansarî

*Sofîler arasında "Benim örtüm", "Benim ayakkabım" demek, edebe aykırıdır. Onlarda, dostlar arasında kendisine hiçbir şeyi mülkiyetle nisbet etmemek, onların âdâbındandır. Zahirî bir zarûret müstesnâ.

Ebû Bekr ed-Dakkî

*Kötü edeb; ilmin hakkatinden, ilmin zâhirine inilmesine sebep olur.

Nâbî

*Terk-i edeb etme, yâr ile eyleme bahs

İbrahim bin Şeyban

*Zâhir edebler için, ver'a ve takvâ ve ver'a ile ilim öğren. Bâtın edebleri için de, amel eyle.

Şeyh Ebû Abdurrahman

*Sofiye iki şey mutlak lâzımdır; ahvâlinde sıdk ve muamelelerinde edeb

Nâbî

*İzhâr-ı niyâz eylememek, terk-i edebdir.

Said Havva

*Mutasavvufların ıstılâhına göre "âdâb", fakihlerin bu kelime hakkındaki ta'birlerinden çok daha geniştir.

Said Havva

*Edebden ayrı düşen bir ahlâk, insanı kemâle ulaştıramaz. Ahlâk ile birlikte, mutlaka edebe ihtiyâç vardır.

Said Havva

*Âdab ve ahlâk meselesi, çok geniş bir meseledir. Sûfînin ilk vasfı, ahlâkın yücesine ve âdâbın iyisine uyması ve onları şahsında gerçekleştirmesidir. Bunun için dediler ki:

Süfyân Servî

"Tasavvuf, ahlâktır; ahlâkı senden üstün olan, tasavvufta da senden üstündür."

Lâ edrî

*Kur'ân ve hadis ilmini öğrenmeden önce, edeb ve irfân terbiyesi almalı, sonra bu ilimlere cür'et etmelidir.

İbrahim bin Şemmas

*Edeb, insanın iç temizlik ve güzelliğinin, davranış ve söz olarak dışa aksetmesidir.

Lâ edrî

*Edeb, kişinin kendisini bilmesidir.

Cürcânî

*Her ilmin olduğu gibi, tasavvufun da kendine has edebleri vardır. Hallerin, vakitlerin, makamların, menzillerin özel edebleri vardır. Umûmî ma'nâda ise İslâmın ve tasavvufun kendisi edebden ibârettir.

Said Havva

*Edeb; insanı hatalardan koruyan şeyleri bilmekdir.

Said Havva

*Âdemin sahib-i edeb bulunması, mâlik-i zehep (altın) olmasından a'lâdır.

İmam Rabbanî

*Edeb, Allah'a seyrin tüm alanlarında etkisi derin ileri seviyede olan bir konudur. Kötü edeb, sülûkun tamamını etkilediği gibi, amel ve kaybi de ifsat eder. Zikrin, samtın ve halvetle uzletin müsbet etkilerini bozar. Kötü edeble birlikte şeyhlerden istifâde etmek, imkânsızdır. Hakk ve halka karşı edeb olmadan, seyrde amaca ulaşılmaz.

Said Havva

*İyi edeb, temel olarak nefsin erdemliği, zapt ve rapt altına alınması ve eğilimlerinde sağlıklı olmasının bir ifadesidir. Kötü edeb ise, nefsin saçmalıkları ile bulaşmış hâlini devam ettirmesi ve sağlıklı yolda kendini zapt etmekten âciz olmasıdır.

Said Havva

*Kur'ân ve sünnet, açıklanmadık iyi âdâb ve ahlâk kaidesi bırakmamışlardır

Lâ edrî

*Biz Müslümanlar, âdâb ilminde diğer milletlerin hepsinden kesinlikle daha zengin bir muhtevâya sahip olduğumuz, hattâ bununla da kalmayarak âdâbımız tüm milletlerden üstün ol-

duğu halde, bu âdâb kaideleri davranışlarımızda değil; fıkıh kitaplarında, hadis şerhlerinde, çeşitli tasavvuf kitaplarıyla tefsirlerde, şurda-burda serpiştirilmiş olarak görüyoruz. Ne yazık ki, bu titaplardan bir türlü davranışlarımıza yansımıyor.

Mütercim Âsım

*Allaha yemin ederim, başarıya ulaşan hiç kimse yoktur ki, iyi edebiyle ulaşmamış olsun. Kaybeden hiç hiç kimse de yoktur ki, kötü edebinden dolayı kaybetmemiş olsun.

Hz.Ali

*Edeb insanı, utanılacak şeylerden korur.

Hz.Ali

*Edebiyle yapılmayan hizmet, sahibine bir fayda sağlamaz.

Hadis

*Ahlâkınızı, güzelleştirip süsleyiniz.

Hz.Ali

*Bir baba, kendi evlâdına, iyi edebden daha kıymetli bir şey veremez.

İmam Şa'ranî

*Edeb en hayırlı bir zanaattır.

Lâ edrî

*Edebin esası, kendini nâkıs, başkalarını kâmil görmektir.

Ebu Hafz-ı Haddâd

*Edeb; hayır ve faziletlerin toplamı, en küçüğüne varıncaya kadar bütün ahlâk kaidelerine riayet etmekdir.

Lâ edri

*Takva, mahz-ı celâl; tasavvuf cümle edebdir.

Mevlânâ

*Ten ehlinin yanında edeb, zahirî muameleden ibârettir. Çünkü Allah onlardan gizli şeyleri örtmütür. Fakat gönül ehli olanların yanında edeb Bâtınî bir muameledir, bâtına aittir. Zira onların gönülleri gizli şeyleri anlar. Allah'dan edebe muvaffak olmayı dileyelim.

İsmail Ankaravî

*Kim dost yolunda pervâsızlık, edebsizlik ederse, erlerin yolunu kesici, nâmert olur.

Ken'an Rifaî

*Bir dervişin Bâtınî olarak tasavvufî edebe, zâhirî olarak da şeriatın va'zettiği edebe sahip olması lâzımdır.

İbrahim Şahidî

*Tâat ve ibâdetden maksat huzurdur. Huzurdan maksat da edebdir. Edebi olan huzurdadır. Bu edeb veylev ki, zât şuhûdu mertebesinde olmasa bile, evliyâullah gibi esmâ ve sıfat mertebesinin huzûrunu bulmalıdır.

Lâ-edrî

*Velîlere edebleri kılavuz oldu.

İsmail Ankaravî

*Edeb zarâfet ve hüsn-i muamele demektir.

Ken'an Rifaî

*Edeb, kimseden incinmemek ve kimseyi incitmemektir.

Ken'an Rifaî

*Edeb, sahibini utandıracak şeylerden muhafaza eden sağlam bir his ve irâdedir ki; edebü'd-ders ve edebü'n-nefs diye ikiye ayrılır. Dünyevî edeb, milletlere göre değişir. Dinî edeb, Peygamber Efendimizin söz ve davranışlarını örnek almaktır.

Muhammed Abduh

*Sâlikin edinmesi lâzım gelen edeb dörttür: Şeriâtın edebi, tarikatin edebi, ma'rifetin edebi ve hakikatin edebi.

İbrahim Şahidî

*Din, en şefkatli bir mürebbi, en basiretli bir edeb muallimidir.

Ahmed b. Atâ

*Edebsiz ve korkusuz olan kişi, Hakk'ın hışmı ile helâk oldu.

Hacı Bektaş Velî

*Nefsine sünnetin edeblerini benimsetenin kalbini Allah, mârifet nûru ile ışıklandırır.

Lâ edrî

*Ma'rifetün evvel makamı edebdür. İkinci makamı korkudur, üçüncü makamı perhizkârlüktür, dördünce makamı saburdur ve kanattır, beşinci makamı utanmakdur, altıncı makamı cömertlikdür, dokuzuncu makamı ma'rifetdür, onuncu makamı kendü özin bilmekdür.

Ken'an Rifaî

*Edeb, cümle halkda Hakk'ı müşâhede etmektir.

Ken'an Rifaî

*Her yerde ve herkese karşı edebi muhâfaza etmelidir. Çünkü Hakk'ın tecellîsine mazhar olmayan hiçbir şey yoktur.

Ken'an Rifaî

*Her yerde ve herkese karşı edebi muhâfaza etmelidir. Çünkü Hakk'ın tecellîsine mazhar olmayan hiçbir şey yoktur.

Ken'an Rifaî

*Tarikat, tevhid ve edebdir.

Ken'an Rifaî

*Dünyâya ait güzellikler içinde üç şeyi severim: Aşk, edeb, irfân… Hattâ bence edeb olmayınca aşk ve irfân da noksandır.

Fuzûlî

*Beşerin kalbi ve gözü nûru edebdir. Kur'ân'ın bütün ma'nâsı da yalnız edebdir.

Hadis

*Edebden maksat, Hakk'ın rızâsını kazanmaktır.

Necmeddîn Bardakçı

*Akıl gibi mal, iyi huy gibi dost, edeb gibi miras, ilim gibi şeref yoktur.

Sülemî

*Eğer insanlar başkasından görüp hoşlanmadıkları şeylerden sakınsalar, edebleri kemâl bulup terbiyeciden müstağni olurlardı.

(Melâmetîye'nin 45 Esasından Biri)

*Tasavvufun eğitim sisteminde, edeb ilkesine uymak, temel şarttır. Edebi terk eden bir kimse, sorumluluk bilinciyle ibâdet etme şûurundan uzaklaşır, sosyal hayatta müsamâha ve hoşgörüyü terk eder.

İsmail Hakkı Bursevî

*Kalbi, Allah nezdinde müşahede güzelliği ile, vakti ise halk nezdinde edeb güzeliği ile korumak.

İmam Rabbânî

*Şeyhin edebi yoksa, Ona uyulmaz. Zira edebsize uyan da edebsiz olur. Edeb ise hakîkat sırrına eren kimsenin, sıfatıdır. Yani sır makamına erişmiş olmanın eseri, tam bir edebdir.

Lâ edrî

*Edebe riâyet etmeyen hiç kimse, Allah'a kavuşamaz. Yâni velî olamaz. Din büyüklerinin yolu, başdan sona edebdir.

Ömer Öngüt

*Vallahi biz, sûfîler sohbeti vasıtasiyle adam olduk ve onların meclisinde edeb öğrendik.

Beka bin Batu

*Usûlsüz vusûl olmaz. Âdâba uymak, yolun yarısıdır.

Recaizâde Ekrem

*Edeb, ma'nevî aşı ile husûle gelir.

Bahaeddin Buhârî

*Edîb olur kîşi, sermâye-i hayâsı kadar.

Ebû Osman Mağribî

*Bizim yolumuzdaki kimselerin şu edebi gözetmesi gerekir: Birincisi, Allahü Teâlâ'ya karşı edebdir. Yâni zâhirî ve bâtını ile tamamen kulluk içinde olmalı. Allahü Teâlâ'nın bütün emirlerini yerine getirip yasakladından sakınması ve Allah'dan başka her şeyi (mâsivâyı) terk etmesidir. İkincisi, Resûlullah Efendimize karşı edeb. Bu da, iş ve hâllerde O'na uymakdır. Üçüncüsü, Hocasına karşı edeb. Çünkü kendisinin Peygamberimize uymasına, Hocası vasıta olmuşdur. Bu bakımdan, Hocasını hiçbir zaman unutmamalıdır.

Ebü'l-Berekât Emevî

*Edeb iki kısımdır: bâtının edebi, zâhirin edebi… Bâtının edebi; kalbin temizlenmesi, zâhirin edebi ise, uzuvları kötülük yapmakdan ve günahlardan korumakdır.

Ebü'l-Berekât Emevî

*Muhabbetin esâsı üç şeydedir; bunlar vefâ, edeb ve mürüvvetdir. Bu üç şeye sahip olan, Cenâb-ı Hakk'a yakîn olmanın tadını tatmış olur.

İmam Şa'rânî

*Edeb; kulun Allahü Teâlâ'ya karşı vazifelerini, vakitlerini nasıl ayarlayacağını, kendini Ondan uzaklaştıran şeylerden nasıl korunacağını bilmesidir.

Abdullah ibni Mübârek

*Edebin esası; kendini nâkıs, başkalarını kâmil görmekdir.

Lâ edrî

*Her kimde edeb yokdur, sünnetden mahrûm olur. Her kim sünnet beklemez, farizadan mahrûm olur. Her kim fariza beklemezse, marifetden mahrûm ve tevhitden mahrûm olur. Her kim tevhitden mahrûm oldu, kâfir oldu.

Abdullah bin Mübârek

*Dört şey dört şeye muhtâcdır: Makam edebe, sevinç emniyete, akrabalık karşılıklı saygı ve sevgiye, akıl ise tecrübeye…

Ahmed Rifâî

*Edeb, insanın kendisini tanımasıdır.

Ebu Osman Mağribî

*Âlimlere karşı hürmetli olmalı, onların huzûrunda edebi muhafaza etmeli ve az konuşmalıdır. Onların hizmetleriyle şereflenmeyi büyük kazanç bilmelidir.

Ebu Hanife

*Kul için güzel edebden daha iyi mertebe göremedim. Çünkü, aklın hayâtı edebdir. İnsan edeb ile dünyâ ve ahretde yüksek derecelere kavuşur.

Ebu Hafz-ı Haddâd

*Edeb, Allahü Teâlâ için çok makbûl bir meziyetdir.

Hadis

*Takva, mahz-ı celâl; tasavvuf, cümle edebdir.

Ebu Abdullah Nibacî

*Kalbinde edebi olanın, vücûdunda da edeb olur.

Ebu Abdullah Süreyc

*Edeb, olgunluk alâmetidir.

Lâ edrî

*Edeb, kimsenin yüzüne kusurunu söyleyip utandırmamakdır

Lâ edrî

*Bir kimse, evliyâlık yolunun başlangıcında, bu yolda bulunanların edebleriyle edeblenmezse, onun bu yolda nihâyete varması mümkün olmaz.

Abdullah-i Hafif

*Edeb; büyüklere saygı, küçüklere şefkat göstermek, herkesle iyi geçinmekdir.

İbn Atâ

*Edebini un eyle, âmelini tuz eyle; ondan sonra ârifler yoluna gir.

Muzaffer Kirmisinî

*Nefs, edebi kötüye götürmek ve bozmak ister. Halbuki kul, edebini kemâle erdirmeye memurdur.

Lâ edrî

*Mürid, edebe riâyet etmeyen bir mürşitden, edeb tahsil edemez.

Lâ edrî

*Peygamber Efendimizin bir adının da "Habîb-i Edîb" olduğunu unutmayalım.

Lâ edrî

*Erenler meclisinde edeb gözetmek elzemdir.

İbrahim Şâhidî

*Edebi olmayan genç, yularsız at gibidir.

Lâ edrî

*Velîlere, edebleri klavuz oldu.

Lâ edrî

*Edebi terk eden, Allah'ın hışmına uğrar.

Osman Bedreddin Erzurumî

*Avâmın edebi, zâhirleriyledir; havassın edebi, ise hem zâhir hem de bâtınları iledir.

İsmail Ankaravî

*…Çünkü namaz, edebsizlikden ve şeriâta uymayan her şeyden alıkoyar.

Emevî Hakkârî

*Hz.Âdem, kendisinden sâdır olan o zellenin (kayıp düşme) Hakîkatini bildiği halde, nefsine maletme edebini gösterdiği için affedildi ve makbûl oldu.

Ebu Ali Sekafî

*Bir kulda şu üç haslet; vefâ, edeb ve mürüvvet bulunursa, Allahü Teâlâ'ya yakîn olmanın tadını tatmış olur.

Abdullah Menâzil

*Dürüst olmayan birinden doğruluk bekleme; edebsiz birinden de edebli olmasını isteme

Abdülhakîm Arvâsî

*İnsanlar edebe, ilimden çok daha fazla muhtâcdırlar.

Muhammed bin Ânân

*Edeb, hududa ve sınırlara riâyet etmek, onu aşmamakdır. En büyük edeb ise, İlâhî hududu muhâfazadır, gözetmekdir.

İbn Atâ

*Bir kimse, vâcibi bırakmadığı gibi, sünnetleri de bırakmamaya dikkat etmedikçe; büyük günahlarından nedâmet duyduğu kadar, küçük günahlarından da pişmanlık duymadıkça, edeb makamına yükselemez.

Osman bin Merzûk

*Edebden mahrum bırakılan bir kimse, bütün hayırlardan muhrum bırakılmış olur.

Sırrı Sekatî

*Bir yola giren, her şeyden önce o yolun âdâbını öğrenmesi lâzımdır. Hiçbir edebsiz, vâsıl-ı ilallah olamamışdır.

Ebu Abdullah Nibâcî

*Edebli olmak, güzel kalblilik ve akıllılık alâmetidir.

Ebu İdris Havlânî

*Hür insana edebli olmak, ne güzel yakışır.

Ebu'l-Abbas bin Âtâ

*Kişinin nefsini güzel edeb ile süslemesi, ehlini terbiye etmeye sebebdir.

Ebû Abdurrahman

*Edeb, herkesin tutup beğendikleri ile beraber vukuf zahibi olmakdır.

M.Ali Özkardeş

*Sofiye iki şey mutlak lâzımdır; ahvâline sıdk ve davranışla rında edeb.

Ebu Bekr Verrâk

*Güle gül kokusu yakıştığı gibi, insana da edeb ve ilim yakışır.

Ebu Osman Hîrî

*Edeb, nefsi, hoş olmayan ve yalan-yanlış sözlerden korumakdır.

İbrahim bin Şemmas

*Edeb: konuştuğun zaman dilini korumak, yalnız kaldığın zaman kalbini korumak, dışarıya çıktığın zaman gözünü korumak, yediğin zaman boğazını korumak, uzatdığın zaman elini korumak, yürüdüğün zaman ayağını korumak ve bütün işlerinde vaktini korumakdır. Kim uzuvlarını korumasız ve vaktini zâyi ederse, onun uzuvları edebsizliğe gider.

Nimşâd ed-Dineverî

*Kul için güzel edebden daha iyi mertebe göremedim. Çünkü aklın hayâtı edebdir. İnsan edeb ile dünyâ ve âhiretde yüksek derecelere kavuşur.

Abdullah el-Ensarî

*Müridin edebi; meşayihin hürmetlerine sarılmak, kardeşlerine hizmet etmek, dünya bağlarını terk etmek ve şeriat âdâbına göre kendini korumakdır.

Lâ edrî

*Edeb; Hak Teâlâ ile muamelede dünya hallerini ve nefsin kibirliliğini ortadan kaldırmakdır. "Ben" ve "benim" sözünü söylemeyeceksin. Ancak, Hakk'ın Tevfik ve inâyeti var diyeceksin.

Hüseyin Vaiz Kâşifî

*Edeb; kendi şânına riâyet edici, dilini tutucu, komşularına hürmet edici ve dostlarını hatırlayıcı olmakdır.

Hüseyin Vaiz Kâşifî

*Edebin hakikati, bütün hal ve hareketde Hazret-i Peygamber'e uymakdır. Onu Rabbi en güzel şekilde terbiye ettiği için, ondan daha müeddeb ve müzehheb kimse yokdur.

Hüseyin Vaiz Kaşifî

*Edeb, kişinin kendisini bilmesidir.

Abdullah Nibacî

*Bir milletin büyükleri, dâima edeb yolunda yürürlerse, onlara tâbi' olanlar da edeb yolundan ayrılamazlar.

Abdullah Nibacî

*Edeb, hür insanların güzel sıfatlarındandır.

Muhammed Abduh

*Her şeyin bir hizmetkârı vardır; dinin hizmetkârı da edebdir.

İmam Şa'ranî

*Din, en şefkatli bir mürebbi, en basiretli bir edeb muallimidir

Mehmed Zahid Koktu

*Bir kimse mal ve nesebi ile öğünürse, biz de ilim ve edebimizle öğünürüz.

İbn Ataullah İskenderî

*Haddini bilmek, edebdir.

İbn Ataullah İskenderî

*Taleb ve arzu, şân değildir; esas şân, edeble rızıklanmakdır.

Dr.Münir Derman

*Ârifler için edeb, Hakk'ın verdiğine rıza gösterip Cenâb-ı Hakk'dan bir şey istememekdir.

Lâ edrî

*Allah dostları, ilâhî edeble süslüdür.

Lâ edrî

*Güzel edeb, soy-sop çirkinliğini örter.

Hz.Ali

*Edeb taleb etmek, altın taleb etmekder hayırlıdır.

Lâ edrî

*Fazilet, ilim ve edeble olur; neseble olmaz.

Lâ edrî

*Edeb insanın, insan da evrenin süsüdür.

Mustafa Ahmed bin Alive

*Edeb, her faziletin vesilesi ve her meşrûun vasıtasıdır.

Ömer Nasıhî Bilmen

*Edebin kemâle ermesi için, Allah ile kul arasındaki perdenin sürekli olması gereklidir.

Said Havva

*Dinin; edeb, ahlâk ve ihlâs yönü üzerinde duran ilmin adı tasavvufdur. Tasavvufu inkâr etmek, dini inkâr etmek olur.

İbn Acîbe

*Her organın edebi vardır: gözün edebi, harama, insanların kusurlarına, yasak şeylere bakmamakdır. Kulağın edebi, dedikodu dinlememek, gıybet ve çirkin söze kapalı olmakdır. Dilin edebi, yalan söylememek, dedikodu yapmamak, yersiz konuşmamak, faydalı ve güzel sözler söylemekdir.

Lâ edrî

*Tasavvuf ehli; ancak Allah'a, Rasûlûllah'a, şeyhlerine ve sair insanlara karşı edebli olmakla yükselip şereflendiler.

Lâ edrî

*Yanında edeb olmayan akıl, meyvasız ağaç gibidir.

Lâ edrî

*Edebe olan ihtiyâcımız, yiyeceğe ve içeceğe duyduğumuz ihtiyâcdan fazladır.

Lâ edrî

*Edebin terki, yolun terki demekdir.

Lâ edrî

*Aklımızı imân suyu ile sulamadıkca, o akıl bizi yüceltemez.

İsmail Hakkı Bursevî

*Emir, her şeyin üzerindedir; emir, edebin de üzerindedir.

İsmail Hakkı Bursevî

*Mürîdler, edeb-i zâhir ve edeb-i nefs ile edeblenmeseler, şeyhlerinden onlara bir fayda gelmez.

Şeyh Ahmed Şernûbî

*Aşk yolunda, niyâz yolunda edeble bulunmak gerek. Zirâ, tarîkat tamamiyle edebden ibârettir.

Sülemî

*Mürşidin huzûrunda edebli olmak, her mürîd için her zaman farz ve lâzımdır.

Sülemî

*Edeb, kimsenin yüzüne kötülüğünü söyleyip utandırmamak dır.

Sülemî

*Edeb; büyüklere saygı, küçüklere şefkat, dostlarla iyi geçinlektir.

Sülemî

*Edeb; konuştuğun zaman dilini korumak, yalnız kaldığın zaman kalbini korumak, dışarıya çıktığın zaman gözünü korumak, yediğin zaman boğazını korumak, uzattığın zaman elini korumak, yürüdüğün zaman ayağını korumak ve bütün işlerinde vaktini korumaktır. Kim ki âzâlarını korumaz, vaktini ihmâl ederse onun âzâları edebsizliğe gider.

Kaygusuz Abdal

*Edebin esası ve tamamı; neye baksa Mevlâ'sını görmek ve yalnız O'nun rızasını istemektir.

Reslan Dımışkî

*Dâima edebli davran, edeb bekle. Edeb bekleyen peygamber ve velî oldu, edeb beklemeyen dünyâya takılıp kaldı.

Reslan Dımışkî

*Takva sahibi, her hâlde Hakk'ın emrine uyan ve ubudiyet edebine riâyet edendir. Hayır amellerde nefsini gizleyip hayrı Hakk'a nisbet etmek ve kötü işlerde, Hakk'ı gizleyip nefsine nisbet eylemek, ubudiyet (kulluk) edeblerindendir.

Reslan Dımışkî

*Hakk'ın yasak ettiği kötülüğün yapılmasında Hakk'a ve kadere dayandırmak, edebsizliktir.

Reslan Dımışkî

*Edeb, Hakk hicâbının (örtü, perde) kalkmasına sebep olur. Heybet, perdeyi açar. Ta'zîm, perdenin yok olmasını sağlar. Yahut edeb muhibb (seven)den, heybet mahbûbdan, ta'zîm habibdendir.

Lâ edrî

*Edeb, iki nev'idir; zâhirî edeb, nefsi şehvetlerden korur. Batınî edeb, kalbi başka şeylere bakmaktan korur.

Lâ edrî

*Edebi güzel olanın, seveni çok olur.

Lâ edrî

*Gıybet etmemek, tecessüs etmemek, yalan söylememek, riyâ yapmamak hep edebin çerçevesi içine dahildir.

Ken'an Rifâî

*Edeb, illâ edeb…

Ken'an Rifâî

*Edebsizlik, ister zâhir fiil ile tahakkuk etsin (sirkat, dolandırıcılık gibi), ister söz ile tahakkuk etsin, (gıybet, yalan, dedikodu gibi) netice itibariyle her ikisi de müsâvîdir. O da haram, bu da

haram. Zinâ etmek nasıl haram ise, gıybet etmek de öylece haramdır.

Ken'an Rifâî

*Diz çöküp oturmak, sizi fiziken rahatsız ediyorsa; bağdaş kurarak oturmakta edeb yönünden bir sakınca yoktur. Yeter ki, kalben huzursuz ve rahatsız olmayasınız. Çünkü Allah, kalbe ve niyetinize bakar. Elverir ki sen, O'nunla olasın…

Ken'an Rifâî

*Edebden maksat, Hakk'ın rızâsını kazanmaktır.

Ken'an Rifâî

*Zâhirî edeb; namaz, oruç, hac, zekât v.s. gibi şeylerdir. Bâtınî edeb de; insanın hayvan sıfatlarından kurtulması, elinden dilinden kimsenin rencîde olmaması ve kalbin hîle ve fesat gibi kötülüklerden arınmış olarak Allah'ın cemâlini seyretmesidir. İşte tasavvuf ehli diye bunlara derler.

Ken'an Rifâî

*Tasavvuf demek, edeb demektir. Edeb ise; göz ile Hak'dan başka bir şey görmemek, lisanla bir şeye itiraz etmemek, Allah'ın buyruğunu tutmak, men'ettiğinden kaçmaktır. Bunların kendisinde yer ettiği kimse, şüphesiz adaletten ayrılamaz, kimsenin kalbini kıramaz. Hâsılı, Allah'ın hoşnutsuzluğuna sebep olacak işlerde bulunamaz.

Ken'an Rifâî

*İmâm-ı Câfer Hazretleri buyurur ki: "Allah, Kur'ân'da tecellî etmiştir; fakat görmüyorlar." Edeb sahibi de tecellîye mazhardır. Edeb ise, "Lâ ilâhe illallah" demektir. Yani, "ben yokum, ancak Allah vardır." Bu da lâf ile elde edilemez, Allah'ın tecellîsine mazhar olmakla mümkün olur.

Ken'an Rifâî

*Zâhir edebi, şerîat-ı Muhammediye'yi tutmaktır. Bâtın edebi ise, Cenâb-ı Hakk'ın tasarrufunu abes görmemektir; şu serhoşdu, şu kötüydü, şu çirkindi dememektir. Fâili, Hakk bilince, abes görmek; büyük küstahlık olur.

Ken'an Rifâî

*Kur'ân-ı Kerîm, baştan aşağı edebdir ve edebi telkin edicidir.

Ken'an Rifâî

*Aşk, akıl işi değildir; edeb ise akla teklif edilir. Amma, aşk ehlinin edebi, bir başkadır; bu öyle bir edebdir ki, cümle edeblerin üstündedir.

Ken'an Rifâî

*Edeb, her neye baksan, Hakk'ın birliğini görmektir. Esasen, dervîşlik de budur. Meselâ birisi sana yalan söylüyor. Madem ki o, Mudil ismine mazhar olmuştur; yalanını yüzüne vurup hakâret etme, ondan kaç. Dervîşlik yalnız baş sallamakla olmaz. Bir dervîş gıybet edemez, yalan söyleyemez, bilerek ve isteyerek kimseye kötülük edemez.

Ken'an Rifâî

*Zemmedilmiş olan kötü ahlâkın tesiri, zâhirî ol.

Ken'an Rifâî

*Hak yolu, aynı zamanda edeb yoludur. Edebden ayrılan, Hakk'ın yolundan da ayrılmış olur.

Lâ edrî

*Sâlik'e lâzım olan, Resûlullah'ın ahlâkıyla ahlâklanmaktır. Zirâ, sülûkun ve de tasavvufun özü zaten edebdir.

İsmail Ankaravî

*Tasavvufta, dört türlü edeb vardır: Şeriâtın edebi, tarîkatın edebi, ma'rifetin edebi ve hakîkatin edebi.

İsmail Ankaravî

*Allah'la sohbet (ve dostluk): güzel edeb, korku ve murâkabe hâlini devam ettirmekle olur.

Ebû Osman Mağribî

*Zünnun-ı Mısrî Hazretleri "Zemmedilmiş olan kötü ahlâkın tesiri, zâhirî olduğu zaman bâtına; Bâtınî olduğu zaman zâhire akseder." demiştir. Onun için sâlike lâzım olan, gönül ehlinin yanında bâtınî edebe sahip olmalıdır.

İsmail Ankaravî

*En büyük gâflet; kulun azîz ve celîl olan Allah'dan gâfil olması, Mevlâ'sının emir ve yasakları karşısında ve Onunla olan muamelesinde edebe riâyetten gâflet içinde bulunmasıdır.

İbn Atâ

*Hayf ve recâ (Korku ve ümîd), kulun edebsizce davranışlarına mâni olan iki yulardır.

Vâsıtî

*Mürid şu hususta edebe riâyet etmelidir: mürşîdine devamlı sûrette, hürmet, ihvâna hizmet, sebeplere itimâd etme hâlini terk ve şeriâtın âdâbını muhafaza…

Mümşâd Dîneverî

*Âmeldeki kusurlarını ve nefsinin benliklerini kendisine birer birer gösterecek bir üstâddan edeb ve terbiye görmeyen kimselere muameleleri düzeltme (tasavvuf) konusunda tâbi' olmak câiz değildir.

Ebû Ali Sakafî

*Mürid; hikmete âşinâ olan kişiden edeb öğrenmeyen bir kimseden, edeb ve terbiye tahsil edemez.

Muzaffer Kirmisinî

*Kul, ibâdeti ve taâtı ile Cennete, ibâdet ve taâtteki edebi ile Allah'a vâsıl olur.

Ebu Ali Dakkak

*Hakîki ma'nâda edeb; bütün hayır ve iyi meziyetlerin toplamıdır.

Kuşeyrî

*Kesb-i kemâlât etmek isteyen sâlike yakışan, en ufak bir sû-i edeb hâle düşmemektedir.

Osman Bedrüddîn Erzurûmî

*Şerefsiz bir kimsenin evlâdı edîb olursa, babasının ayıbı, onun şerefini artırır. Faziletli bir kimsenin evlâdı edebsiz olursa, babasının faziletli oluşu, halkın nazarında onu büsbütün edebsiz kılar.

Lâ edrî

*Tasavvuf terimlerinde makâm: kulun tekrar ede ede kazandığı ve vasıf hâline getirdiği âdâb ve ahlâktır. Bu edebler; bir çeşit tasarrufla, bir nevi' arayış ve isteyişle sıkıntılara göğüs gererek elde edilir.

Kuşeyrî

*"Kendinizi ve ailenizi ateşden koruyunuz" âyetinin tefsiri: Kendinize ve ailenize edeb ve ma'rifet öğretiniz.

İbn Abbas

*Bir kimse evliyâlık yolunun başlangıcında bu yolda sulunanların edebleriyle edeblenmezse, onun bu yolda nihâyete varması mümkün olmaz.

Bekâ bin Batû

*Edebi terk edeni, çevresindekiler de terk eder.

Lâ edrî

BEYİTLER

A'yân-ı ilim sûret-i hilkatte talebdir
Kurbiyete bâdî-i mürâât-ı edebdir

Abdurrahman Sâmî

Câhil çün âlimden alır ilm ü amel âmil olur
Âlim ki kâmilden alır hilm ü edeb kâmil olur

İbrahim Hakkı (Erzurumlu)

Her işi Hak'dan görürken ârif eyler hem edeb
Der "yaman işler benimdir yahşidir hep fi'il-i Rab"

İbrahim Hakkı

Çü ârif hep mezâhirden o zahirle edeb eyler
Gönüllerden sever Hakk'ı anı dillerden senâ eyler

İbrahim Hakkı

İ'tizar olunacak işleri etdirmeye Rab
Tâ ki izzetle selâmet bulasın budur edeb

İbrahim Hakkı

Hakk'ı talebdir gaybetin andan talebdir ittiham
Gayri taleb terkü'l-edeb pes talib olandır melâm

İbrahim Hakkı

Mâ vasale men vasale illâ bi'l-edeb
Mâ sekata men sekata illâ bi-terki'l-edeb

Lâ edrî

(*Ulaşan ancak edeb ile ulaşır,*
Düşen de ancak edeb terkiyle düşer)

Edeb ehli keremden hâli olmaz
Edebsiz ilm okusa âlim olmaz

Lâ edrî

Etmek itâat peder ü mâdere
Vecîbedir tıfl-i edeb-pervere

Nasuhî

Fikrindeki sahâfete bakmaz da bî-edeb
İlm ü fazilet ehlini tenkide sa'y eder

Nasuhî

Ehl-i kemâl ü edîbin her sözü
Maslâhat ü hikmete makrûn olur

Nasuhî

Erbâb-ı edebden alınır feyz-i terakki
Âsâr-ı edeb millet içün feyz-i keremdir

Behcet (Çankırılı)

Misâl-i sohbet-i işrâkıyânî güft-gûlar hep
Hamûş-ı ser-be-ceyb-i hayret-i dîdâr sükkânı

Mustafa Sabri (Arpaemîni-zâde)

Meftûhdur ebvâb-ı kerem iste Hudâ'dan
Olmaklığa zânû-zede-i sohbet-i pîrân

Mustafa Sabri

Sohbet-i bî-edebân gûş-ı hırâş-ı dildür
Perdesüz sazda hîç lutfı olur mı negamun

Mustafa Sabri

Gerçi 'ankâ-yi felek-pervâz-ı Kâf-ı vahşetem
Lîk dâm-ı sayd olur ser-halka-i sohbet bana

Mustafa Sabri

Hilâf cins ile sohbet netîcesüz idüğin
Cevâb-ı bî-saded-i kühsârdan gördük

Mustafa Sabri

Şol edeb ehliyle haşolmak dilersen âkıbet
Hayrı Hakk'a şerri nefse eylegil isnâd sen

İsmail Hakkı Bursevî

İlm-i hâl öğren otur âdâb ile
Sohbet et ehl-i salâh ahbâb ile

İsmail Hakkı Bursevî

Almak istersen eğer hikmet-i ehlûllahı
Bî-edeb olma gözet hürmet-i ehlûllahı

Âgâh Paşa

Geçmeyen tâb-ı behîmâneyi insan olamaz
Bilmeyenler edeb-i sohbeti ihvân olamaz

Hacı Ömer Lütfi

Sakın nefsine uyup bir cân incitmeyesin
Hüsn-i edebi koyup bir cân incitmeyesin

Hulûsî-i Darendevî

Bir kimsenin, yoksa nasîbi edeb'den;
Cehenneme girer, yalnız bu sebebden.

Ertuğrul Seyhan

İsteriz Hak ede tevfîk-i edeb
Bî-edeb olmaz sezâ-yı lûtf-ı Rab

Mevlânâ'dan

Edeb bir tâc imiş nûr-ı Hudâ'dan
Giy o tâcı emîn ol her belâdan

Sarı Mehmed Paşa

Mağrûr-ı dâniş olma edîb ü halîm isen
Bildin mi sırr-ı cilve-i aşkı alîm isen

Ârif Hikmet

Edebden hâric evzâ'ı gel ey şûrîde-dil terk it
Edeb her kande kim olursa eyler iktizâ devlet

Ravzî

Tarz-ı âdâbı gözet müksir ü nâdân olma
Kıllet-î dâniş olur kesret-i güftâra sebeb

Ârif Hikmet

Etme reng-î tehevvürü izhâr
Zîb-i hüsn eyle gaâze-î edebi

Ârif Hkmet

Her şeyin başıdır şüphesiz edeb
Edebi tavsiye eder her mezheb

Ertuğrul Seyhan

Gördi insân bu sarâyda Sultân'ı
Zirâ ki bilür edeb ü erkânı

Kaygusuz Abdal

Ey gönül sendedir ol kaf kanaât sendedir
Sendedir akıl ve edeb nutk u belâgat sende

İbrahim Hakkı Erzurumlu

Edeb ilmin oku ilm-i Hudâ'dan
Dirîğ olmasun ihsânun gedâdan

Yemînî

Ne güzel ya'ni zehî efd âceb
Hazret-i Hayri-i bü'l-fazl u edeb

Ahmet Remzi Akyürek

(*Herkesten üstün fazilete sahip olmak, sırf fazilet ve edebinden dolayı herkes tarafından saygı görmek, ne güzel şeydir…*)

Etme şekvâ derd-i ser îrâs eder dil-dârına
Remziyâ sabr eyle kim uşşâk içinde ol edîb

Ahmet Remzi Akyürek

Boşboğazlık ile açma deheni
Lîk adâb ile söyle suhânı

Vehbî (Sünbülzâde)

Setreder aybını insanın hep
Ne güzel câme imiş sevb-i edeb

Vehbî (Sünbülzâde)

Edeb terk itmeyendür ana şâkir
Olur merdûd edebsüz olsa zâkir

Behiştî

Edeb üzre olan fâni cihânda
Muzaffer oldı hem bunda hem anda

Behiştî

Edeb tâcın idüp başına efser
Sa'âdet ehli içre oldı server

Behiştî

Erbâb-ı kalem terbiyet-âmûz-ı ümemdir
Âdâb-ı ümem mâhasal-î feyz-i kalemdir

Yenişehirli Avnî

Sükûtu bilmediğinden değil edebdendir
Eğerçi söylemez ammâ neler bilir âşık

Hızır Ağazâde Said

Mâverâ-yı mantık u hey'et hisâb u hendese
Pây-tâ-ser hikmet ü âdâbdır endîşemiz

Na'ilî

Bezm-i edebin bana mu'âşirleri yeğdir
Bî-rûy-ı riyâ savma'a küstâhlarından

Na'ilî

Verir tevekkül ü teslîme eşk ü âh halel
Reh-i edebde nişib ü firâza bakmazlar

Na'ilî

Bî-behre-i saâdet-i âdâb Na'ilî
Olmaz muammer olsa da âlemde hâr olur

Na'ilî

Nücûm ashâbı nâr u bâd ü hâk ü âb'dan söyler
Hakîmân-ı İlâhî hikmet ü âdâbdan söyler

Na'ilî

Dihî vifâk-ı edîbân-ı âlem-i tecrîd
Ki bî-edebler ile ihtilât bilmezler

Na'ilî

Hamûşi-i edeb ki küşâyişperiz olur
Bir goncadır hadika-i ahlâktan kopar

Nailî

Olurlar anun içün vâsıl-ı dergâh-ı Sübhânî
Reh-i âdâba var kılmak ri'âyet mevlevîlerde

Rıza

Kaçan kim cem' ola bir yere ashâb
Ri'âyetler oluna anda âdâb

Revânî

Cân nisâr etmektir evvel şart bezm-i aşkına
Mahrem olmaz bilmeyen âdâb-ı sohbet n'eydiğün

Bâkî

Revzen-î hâneyi sermâda küşâd etmekdir
Serdi-î bezm-i edeb hande-i bîcâdandır

Sâmî (Mustafa)

Sende âmâde ise şerm ü edeb
Olur elbet de müraâta sebep

Nâbî

Hâzır u nâzır iken Hazret-i Rab
Eyleme terk-i müra'ât-ı edeb

Nâbî

Edebiyyât ile târih ü siyer
Sîret-i ehl-i edebdir yek-ser

Vehbî (Sünbülzâde)

Tasavvuf hüsn-i hûlk ile edebdir
Velî hüsn-i edeb î'ta-yı Rab'dır

Ömer Ruşenî

Iruz sermâye olmaz dost katında
Edebdür varlığun şeh hazretinde

Yunus

Cân ıla geldi bile uş dört hisâl
İzzet ü vahdet hayâ âdâb-ı hâl

Yunus

Muhammed'in bilin aslı Arab'dır
Tarikatın yolu bütün âdâbdır

Ahmed Yesevî

Edeble dinleyen üstâd kelâmın
Hakîkatte bulurlar yüce pâye

Lâ edri

Sâhib-i ilm ü edeb ârif-i billâh olur
Mazhar-ı kalb-i selîm hem tecellî-gâh olur

Ken'an Rifâî

Ehl-i irfân arasında aradım kıldım tâleb
Her hüner makbûl imiş illâ edeb illâ edeb

Ziya Paşa

Avnîyâ terbiyet-i nefsin içindir tâat
Yoksa Allah'a ne tâat ne ibâdet lâzım

Yenişehirli Avnî

Akla mağrûr olma Eflâtûn-ı vakt olsan dahi
Bir edîb-i kâmili gördükde tıfl-ı mekteb ol

Nef'î

Vâkıâ mü'min-i müeddeb olan
Kimsenin aybına nazar kılmaz

Mustafa Âli (Gelibolulu)

Kolay iş değil âdâb-ı sohbet
Hemân da'vâyı ko halvet selâmet

Şeyh Gâlib

Şabaş o mürg-i edeb-âmûza ki Gâlib
Hem gonca vü hem hârdan oldu mütelezziz

Şeyh Gâlib

Ne rütbe olsa da terk-i edeb karîn-i vücûb
Kabûl eylemez s'ad yine müeddebdir

Şeyh Gâlib

Kıt kelime ile fesâhat olmaz,
Elbet "edeb" siz, edebiyat olmaz.

Ertuğrul Seyhan

Siper-endâz-ı acze hasmı tîğ-i hun-feşân çekmez
Hamûşân-ı edeb endîşe-i zahm-i zebân çekmez

Haşim (Köprülüzâde)

İlim meclisine girdim kıldım taleb
İlim tâ gerilerde kaldı illâ edeb illâ edeb

Ziya Paşa

"Muallimim" diyen olmak gerekdir imanlı
Edebli sonra liyakatlı sonra vicdanlı

Mehmet Akif Ersoy

Âhiri şartı daim bulmaktır edebi
Edebi bulanlar giyer tâcı ebedî

Fehmi Kuyucu

Her sûbh güneş kaapuna gelse aceb olmaz
Ma'zûr tut ey şeh ki gedâda edeb olmaz

Fennî-i Kadîm

Sermâye-i âdâb-ı cibillisi olanlar
Bû dâd ü sited-gâhda zahmet mi çeker

Âgâh Paşa

Edebi ol edîbden öğren
Ki ulûmu Hudâ'dan öğrendi

Sarı Mehmed Paşa

Sanma ki yetîm babası ölendir
İlim ve edebden mahrûm olandır

Lâ edrî

Lâtif olsa lâtîfe hoşdur elbet
Ve lîkin hâriç olmâyâ edebden

Beyânî

Âyine sanâ olsa mukaâbil âceb olmaz
Kim yüzü açılmışda hayâ vü edeb olmaz

Eminî

Câm-ı mey öperse lebini ger âceb olmaz
Elden ele düşmüşde hayâ vü edeb olmaz

Muîdî

Ebre etse eğer zülfüne nisbet âceb olmaz
Kim yüzü suyun yîre dökende edeb olmaz

Tâliî

Hadd-i zâtında kim olmazsa edîb
Feleğin sillesi eyler ânı te'dîb

Nâbî

Ârif edeb-âmûz olur her revişinde
Âkıl hikem-i Hazret-i Hakk'a nazar eyler

Kânî

Defter-keş-î meâyib-i nâs ol merd isen
Kıl zâtını nazarlara mecmûay-î edeb ol

Nedîm

Kemâhî görür eşyayı merâtip itibâriyle
Edebden taşra iş etmez bular sâhip dirâyettir

Abdî (Sarı Abdullah)

İhtiram eyle şerif-ün-nesebe
Sahib-i ırz u vakar ü edebe

Vehbî (Sünbülzâde)

Dilersen ki kabûl ede seni Rab
Müeddeb ol müeddeb ol müeddeb

Evliya Çelebi

Her kerîmü't-tâb'a ârâyiş olur
İlm ü fazl âdâb ü irfân her zaman

Hz.Ali

Eyle evlâdın sabâvette edeble mûteber
Rûşen ede çeşmini erdikde hengâm-ı kiber

Hz.Ali

Her kim eylerse tahalluk hüsn-i âdâb ile ol
Ola serdâr-ı gürûhı bâ-rızâ-yı Rabb-i nâs

Hz.Ali

Edeb ârâyişidür insânun
Bi-edeb tâbi'idür şeytânun

Nâbî

Bî-edeb olmağ ile oldu hasûd
Dergeh-i rahmet-i Hak'dan merdûd

Nâbî

Her mes'elenün kim okudum nusha-i hüsnün
Resm-i edebe şart-ı ri'âyet var içinde

Nâbî

Etmezüz terk-i edeb her ne kadar mest olsak
Gerçi terk-i edeb etsek dahi ma'zuruz biz

Nâbî

Gayriye ilm ü ma'rifetinden senün ne sûd
Âlemde hüsn-i hûlk kadar ma'rifet m'olur

Nâbî

Şeriatte edebin saklamayan
Tarîkatte pişip büryân olamaz

Muhyiddîn Abdal

Bî-edeb tenhâ ne hodra dâşt bed
Belki âteş berheme âfâk zet

Mevlânâ

(*Edebsiz yalnız kendine fenalık etmedi, ateşini belki bütün etrafa yaydı*)

Zâhir u bâtında âdâb üzre git râh-ı Hakk'a
Cem' ile farka riâyet kıl ki merdânlık budur

Gaybî (Sun'ullah)

İnsanın olmasına bî-edeb
Haram süt emmesi olur sebeb

Ertuğrul Seyhan

Vâlidi müşfik olan tab'ı selîm
Eyler evlâdına âdâb ta'lîm

İsmail Beliğ (Bursevî)

Gonca-veş leb-beste ol pervâneden öğren edeb
Bülbül-âsa râz-ı aşkın halka meşhûr olmasın

Müştâk Baba

Bundan eyle şerefin derk sukut-ı edebin
Gonce pejmürde olur açsa leb-i hâmûşun

Mehmed Râşid (Müverrih)

Cenâb-ı Hakk'a karşı edebli olan insan
Rızâsının dışına çıkamaz hiçbir zaman

Ertuğrul Seyhan

Nefs-i ehl-i velâdan sakınıp hâzer et
Uğrasın önlerine Hulvî edeble güzâr et

Cemâleddin el-Hulvî

Keşf olursa sırr-ı Hak urma ene'l-Hak'dan demi
Zabt ile lisânını âdâb ile erkâna gel

Âdile Sultan

Cümleyi terk kılup kalbini Hakk'a bağla
Hüsn-i hulk ile tevekkül kula âdâb gerek

Âdile Sultan

Küyunda gerçi âh u figânım edeb değil
Ammâ ne çâre nâlelerim bî-sebeb değil

Leylâ Hanım

Revzen-i hâneyi sermâda güşâd itmekdür
Serdi-i bezm-i edeb hande-i bî-câdandır

Mustafa Sâmî (Arpaemîni-zâde)

Avcılık bir şikâr şey mi aceb
Gönül avla budur nişân-ı edeb

Faik Memduh Paşa

Er odur kim toğrulıkla kul ola
Fi'li kavli pür edeb ûsûl ola

Şeyh Eşref bin Ahmed

Avâm-veş bî-edeblik bizde aslâ hiç zuhûr itmez
Havâs içinde terbiyye olunmuşuz edîbüz biz

Cemâlî

SENÂÎ keşf-i râz etme tahammül kıl edeb ile
Kat'î müşgildir bilmek cihânda sırr-ı Subhânı

Senâî

Mahdûm-ı cihân olmağa bâ'is olur âhır
İfrâğ olıcak kâleb-i âdâbına hizmet

Sâkıb Dede

Gele bir nesne ki min gayr-ı taleb
Ânı Hakk'dan bilir ashâb-ı edeb

Aziz Mahmûd Hüdâyî

Bir kışra girip dü mağz-ı bâdâm
Bir mektebe vardılar edeb nâm

Şeyh Gâlib

Çü ârif hep mezâhirden o zahirle edeb eyler
Gönüllerden sever Hakk'ı anı dillerden senâ eyler

İbrahim Hakkı Erzurumlu

Bâtın ve zâhir olduğu zaman edebli
Konuşması ve susması olur hikmetli

Ali Bender

Sakın nefsine uyup, bir cân incitmeyesin,
Hüsn edebi koyup, bir cân incitmeyesin.

Hulûsî-i Darendevî

Âdem'i ikmâle sebeb lâzım olan cümle edeb
Hulûsî'yâ bak gör ki hep sıdkı bütünlerde bütün

Hulûsî-i Darendevî

Terk-i edebdür itme sakın dest ü pây-ı hırs
Deryâ-yı cûd çok da şinâverlik istemez

Nâbî

Âsân gelür güşâyiş-i çeşm-i taleb bize
Bâlîn-i zânû-yı edeb üzre gunûdeyüz

Nâbî

N'ola küstâh olursa pîş-i gülde bülbül ey Nâbî
Mürâ'ât-ı edeb dest ü dil-i mestâneden gelmez

Nâbî

İderüz terk-i edeb gavs-ı yem-i zât itsek
Vechi var nefha-i rûhiyle mübâhât itsek

Nâbî

Girîbân-ı edeb âsûdedür ser-pençe-i gamdan
Amân bî-şermliklerden figân bî-bâkliklerden

Nâbî

Terk-i terk-i edeb it olma mu'ârız ey akl
Hikmet üzre çevirür dâ'ire-i îcâdın

Nâbî

Tertîb-i kevnün itme nazar ihtilâfına
Çeşm-i edeble eyle nazar dürd ü sâfına

Nâbî

Zâtî gerek âdemde edeb yohsa hebâdur
Tahsîli yâ ta'zîre ya hod pende kalursa

Nâbî

İtdük kabûl şart-ı edeble cefâsını
Cânânenün gözetmemek olmaz rızâsını

Nâbî

Dergâh-ı mevlevîde olan puhte-i edeb
Nâ-gâh olur makâm-ı velâyet ile behre-mend

Sâkıb Dede

Cünbiş ü ârâmın eyler devr-i pergâr-ı edeb
Zîr-i seng-i âsiyâda halka-i zevk u safâ

SâkıbDede

Çün neseble bu edeb yoldaş ola
Ol ki lâbüd ki halka baş ola

Âşık Paşa

Halk içinde hasiyyetdür key neseb
Yoldaş olursa ana gökçek edeb

Âşık Paşa

Alduk sebak edîb-i debistân-ı ışkdan
Ders-i fenâda kâmil olan Halvetîleriz

Nâ'ilî

Fermân-ı ehad'dir hükm-i şerîat
Edeb-i Ahmed'dir resm-i tarîkat

İsmail Hakkı Bursevî

Sohbet-i şâh ister isen Hakkîyâ
Zâhir ü bâtın gözet resm-i edeb

İsmail Hakkı Bursevî

Edîb ü ismet ile çün edebdedir bu Murad
Kelâmın anlamayan bilmedi vekar nedir

Muradî

Her subh güneş gele kapuna aceb olmaz
Maksur ola ey şeh ki gedâda edeb olmaz

Adlî

Edeb hizmet ve idrâk kemâle vesiyledir
Bunların nâkısası nefsinden bir hiyledir

Ganiyy-i Muhtefî

Râmî zeheble olmaz edeb cem' kimsede
Zîrâ edîbe derd ü belâ hem-zebân olur

Râmî

Ger harîm-i kurba istersen dühûl
Gözle dâ'im bâb-ı Mevlâ'da edeb

İsmail Hakkı Bursevî

Teseddür eylemek sadre değil âli nesebdendir
Oturmak zîr-i merdümde hayâ vü hem edebdendir

Lâ edrî

Ay ile gün öygünse yüzüne âceb olmaz
Hercâi güzellerde hayâ vü edeb olmaz

La edrî

Sad hezâr terbiye etsen bed-asıl olmaz edîb
Kaabiliyyet dâd-ı Hak'dır herkese olmaz nasîb

Lâ edrî

Kadeh kırarsa da erbâb-ı dil gönül kırmaz
Dokunma hâtıra âdâb-ı işret öyle değil

La edrî

Edeble huzûra gir gururla kibrini kır
Hiç kimseye açma sır insan olayım dersen

Hasip Dürrî

Terk etme sakın câh-ı edeb râh-ı visâldir
İnkârı bırak her hâl-i Nebî şâhâne misâldir

Şevket Turgut Çulpan

Sen sende iken bilmem ki neden âh ile vâhın
Temkîn denilen hâl-i edeb olmalı şânın

Şevket Turgut Çulpan

Gel terk edegör benlik putunu râh-ı Alî'den
İkmâl-i edeb eyle gönül hâl-i velîden

Şevket Turgut Çulpan

Edeb ehl-i nazar bezminde gûyâ ebkem olmakdur
Belî mâ'fi'z-zamir olsa ayân takrîre yer kalmaz

Sâkıb Dede

Olursa gird-i külfetden musaffâ halka-i sohbet
Leb-i hüsn-i edebde pûziş-i taksîre yer kalmaz

Sâkıb Dede

Ne rütbe olsa da terk-i edeb karîn-i vücûb
Kabûl eylemez Es'ad yine müeddebdir

Şeyh Gâlib

Ter-dâmen-i çirk-âb-ı riyâ olmadığından
Erbâb-ı harâbât mü'eddeb görünür hep

Şeyh Gâlib

Edebli olmayı dile Rab'dan çok
Edebsiz olana Hak'dan lütûf yok

Mevlânâ

Çünki ilm ü edebe etdün edeble rağbet
Dâ'imâ sâhib-i irfân ile eyle sohbet

Cûdî (Dâyezâde)

Karînin ger olur ola hür müeddeb
Kola sohbeti kalbe safA-zeyn-i müşâhid

Hz.Ali

Câmi'-i ilm ü edeb mağbût-ı âlemdir ebed
Cilve-gâh-ı şeh-per-i irfânıdır arş-ı bekâ

Âsaf (M.Celâleddîn Paşa)

Şeref veremez haseble neseb
Şeref verecek edebdir edeb

Âsaf

Kalbüni vakf it muhabbet gencine
Düşmeyesin bî-edeblik rencine

Oğlan Şeyh İbrahim

Yür çekişme kande varsan zîr ü bâlâ isteme
Tâc ü devletdür Muhibbî kimde var ise edeb

Muhibbî

Kîsemiz pür-nakd-i irfân olduğı ma'lûm idi
Olmasa mum-ı edeb-i mühr-i leb takrîrümüz

Râşid (Mehmed)

Ey gonca-i bağ-ı edeb pendîmi tut ol müeddeb
İfnâ-yı nefse bil sebeb Hâlîk-ı semdir gel de iç

Sırrı (Hacı Muharrem)

Pervâneyi gör yârine heb vârını virdi
Fehm eyle ki Rahmî budur adâb-ı muhabbet

Rahmî-i Harpûtî

Hafız burada edebini takın edebli dur
Padişahlar bile dervîş huzûrunda kuldur

Hafız (Şirazlı)

Zâhid ne bile meclis-i aşkın edeblerin
Çünkim mü'essir olmaya sohbet ne fâ'ide

Ahmed Paşa

Mahbûb-ı velî hüsn ü kemâlât ile mergûb
Âdâb ile mahcûb

Müştak Baba

İdrâk et mürşidinin Nebî'ye nisbetini
İzle mutlak edeble O'nun her sohbetini

Lâ edrî

Edebsiz âdemin olmaz imânı
İçinde dopdolu şek ve gümânı

Vîrânî

Edeb tâc-ı saâdettir
Edebsizlik felâkettir

Kenzî

Benim yoldaşlığım edebe sığmaz
Edebsiz kişiye niçin refik olam

Yunus Emre

Yan âteşe pervâne-veş etme yine efgan
Ey âşık-ı miskin budur âdâb-ı muhabbet

Gaybî

Kâzım yetişir perde bîrûn-ı edeb olma
Erbâb-ı kemâl eylemez esrârını ifşâ

Kâzım

Şu güçlüklerle tahsîl-i ma'ârif eyleyip sonra
Edebden behre-yâb olmazsa âdem sû-i şöhret güç

Ahmed Remzi Akyürek

Yüzüne öykünse gül olmaz aceb
Kim açılmış yüzlüde olmaz edeb

Cem Sultan

Sâmî alınca hoş haber cânâneden gitti keder
Ma'şûka erişen meğer Ma'nâda olanlar edîb

Sâmî (Abdurrahman)

Mevlevî tekkeleri, "Semâhâne-i edeb" dir;
Ânınçün mevlevîler, son derece müeddebdir.

Ertuğrul Seyhan

Sana ilm ü edeb ü hüsn-i sülûk
Eder ahrârı zarûrî memlûk

Nâbî

Olsa a'yanlığa her kim âzim
Bî-hayâ bî edeb olmak lâzım

Nâbî

Ne girersin araya yâr'a niyâz etdikce
Kani ey girye mürâ'ât-ı edeb n'oldu sana

Nâbî

Hâme hengâm-ı suhan olsa aceb mi ser-be-pîş
Olduğun anlar mürâ'ât-ı edeb güftâra şart

Nâbî

Her kim eylerse tahallûk hüsn-i âdâb ile ol
Ola serdâr-ı gürûhı bâ-rızâ-yi Rabb-i nâs

Hz.Ali

Eyle evlâdın sabavette edeble mûteber
Rûşen ede çeşmini erdikde hergâm-ı kiber

Hz.Ali

Zâhîr ü bâtın edebdir bu tarikattan garaz
Yokluğun bilmek yok olmak derviş olmaktan garaz

Ken'an Rifaî

Doğruluktan inhirâf etme edîb ol ârif ol
Mâlik-i râh-ı hakîkat mazhâr-ı iymân olur

Edip Harâbî

Gele bir nesne ki min-gayri taleb
Onu Hak'dan bilir erbâb-ı edeb

İsmail Hakkı Bursevî

Seni vâsıl edemez şehr-i murâda bu gidiş
Meclis-i ehl-i mahabbetde edeb öğren alış

Vâsıf (Enderûnlu)

Bilelim ne idüğin hikmet-i şer'in zîrâ
Edeb-âmûz-ı hikem vâkıf-ı Kur'ân olalım

Hamdî (Ahmed-İskilipli)

Âsâr-ı Muhammed iledür cümle tarîkat
Âdâb-ı tarîkatdedür etvâr-ı Muhammed

Abdülahad Nûri

Âyet âyet hemkî mânî-yi Kur'ân edebest

Mevlânâ

(*Kur'ân, her âyetinde hep edebi anlatır.*)

Ey edîb oy verme âdâbından ehl-i vahdete
Epsem ol niçin ki aşk âdâbını bilmez edîb

Nesîmî

Terk kılma edeb ü sünnetler
Her ni mikdâr ki terk itseng eger

Bâbür Şâh

Sahlagay sin bu il allıda edeb
Bil alarnı bu şu'ûrungga sebeb

Bâbür Şâh

Zâhir ü bâtın edeb mer'i tut
Bî-edeblik reviş ü râhın unut

Bâbür Şâh

Bir edebni kişi ger terk kılur
Uşbu il könglidir ol tüşküsüdür

Bâbür Şâh

Edeb yolun gözleyen erkânı bilmek gerek
Hakk'ı bilmek isteyen insânı bilmek gerek

Aziz Mahmud Hüdâyî

Edebe uygunluk dile Rabbinden
Lütfundan uzakdır edebsiz olan

Lâ edrî

Serv olsa kadd-î yâre muâdil aceb olmaz
Kim baldırı çıplakda hayâ vü edeb olmaz

Lâ edrî

Âyîne sana olsa mukâbil aceb olmaz
Ellerde gezenlerde hayâ vü edeb olmaz

Lâ edrî

Edeble üstâda hizmet edenler
Erişdi fevk-i arş'a saldı sâye

Lâ edrî

Gele bir nesne ki kim gayrı taleb
Anı reddeylemez erbâb-ı edeb

Lâ edrî

İnsanın şerefi ilim ve edeb iledir
İzzet, mal ve nesebe değildir

Lâ edrî

İlim taleb et ve sahib-i edeb ol
Cehâleti terk et ve ecdâdına hayr'ül-halef ol

Lâ edrî

Edebin değerini derk eyle
Bî-edebliği artık terk eyle

Ertuğrul Seyhan

Hâh seyyid hâh âmî kâm bulmaz bî-edeb
Fi'li müstahsen olan müstevcib-i ihsân olur

Fuzûlî

Bî-edeblerdir eden ehl-i tarîki medhûl
Evliyânın kim atar nutk-ı güher-pâşına taş

Ahmet Remzi Akyürek

Gürûh-ı dervîşân zem olsa ben şerm eylerim Müştâk
Edeb ehl-i hayâya cinsini ta'yîbden gelmiş

Müştâk Baba

Ay yüzüne gün olsa mukabil aceb olmaz
Üryânda bilürsin ki hayâ vü edeb olmaz

Çâkerî

Bil ki tahsîl-i edebdir kurb-i Mevlâ'ya sebeb
Bî-edeb ef'âl-i beden herib ol insân isen

Sâmî (Abdurruhman)

Âdâb-ı erkândır sebep tahsîl-i hikmetle edeb
Bilmez saray âdâbını ol kurbet-i sultân arar

Sâmî (Abdurrahman)

İlm-i âdâb-ı hakîkat mahremi oldu edîb
Bî-edeb envâ-ı taksîrat ile mekşûf imiş

Sâmî (Abdurrahman)

Namaz fevt olur ise kazası mümkün olur
Sakın bu sohbeti fevt itme kim kazası olmaz

Gaybî (Sunullah)

Âdemi ümmîd kılur bî-edeb
Bî-edeb olan varımaz râh-ı Rab

Sinan Paşa

Bî-edeb devletlü olmaz ve toğrı söz tatlu olmaz
Hasûdun râhatı olmaz ve yol erinün istirâhati olmaz

Sinan Paşa

Âşıka dâyimâ gerektür edeb
Rûz u şeb ola hâk-i râh-ı taleb

Sinan Paşa

Cân nisâr etmekdir evvel şart bezm-i aşkına
Mahrem olmaz bilmeyen âdâb-ı sohbet neydiğün

Abdülbâkî (Mahmûd)

Hâmûş-i edeb ki güşâyişpezîr olur
Bir goncedir hadîka-i ahlâkdan kopar

Nâilî-i Kadîm

Edeb mâni' değil mi i'tirâz-ı sun'ı bîçûna

Ragıb Paşa

Hakkı'ya menzîl-i valsa erem dersen eğer;
Gözle âdâb-ı tarîkı, bak nedir eser-i ikrâm.

İsmail Hakkı Bursevî

Etmezin zâhid-i salûs gibi bahs-i neseb
Kendimi öğmeği mahzâ bilirim terk-i edeb

Ruhî-i Bağdâdî

Enbiyâ vü evliyâ mirâsıdır vârislere
Sâmîyâ Hak'dan âtâ-yı lutf u ihsândır edeb

Sâmî Abdurrahman

DÖRTLÜKLER

Edebistân-ı melâmet bize olmuş mekteb
Ber-tarafdır burada külfet-i mezheb meşreb
Bilmeyiz biz ne imiş sıklet-i meslek mekseb
Kande olsak yetişir Hazrt-i Baz'ül-eşheb

Ârif Hikmet (Hersekli)

Lâyık-ı gûşvârdır bu edeb
Çün dürr-i şâhvârdır bu edeb
Her edeb gerçi tâc-ı şâhîdir
Ana gevher-nisârdır bu edeb

Mustafa Âli (Gelibolulu)

Yarar olan kişinin ağzı pâk olubdur
Ne mühmelât alur ağzına ol ne gayra söğer
Belî müeddeb ü ferzâne olsa bir gazi
Ol arkasını tutar isteyen anı döğer

Mustafa Âli (Gelibolulu)

Eyâ gönül edepkâr ol
Ki mülk-i saadettir bu
Hem beyt-i nûr-ı Hudâ'nın
Tevâf-ı Muhammed'dir bu

Hicranî

Edebin terk edip yatma
Ayağın dik tut uzatma
Vücûdun cehime atma
Çün rûz-ı şefâattir bu

Hicranî

Aşk kisvesin giyip güreşmiyenler
Güreşip nefisle savaşmıyanlar
Pîrler âdâbına erişmiyenler
Yol ile erkânda noksan görünür

Bosnevî

Edeb yolun gözleyen
Erkânı bilmek gerek
Hakk'ı bilmek isteyen
İnsanı bilmek gerek

Hüdâyî

Nefsini bilmeyen kes can olamaz
Özü hayvandürür insan olamaz
Şerîatte edebin saklamayan
Tarîkatte pişip büryân olamaz

Muhyiddin Abdal

Muhyiddin derviş olmağa
Ölmezden ön ölmeğe
Bir kişi nasib almağa
Edeb erkân yolu gerek

Muhyiddin Abdal

Dervişe evvelâ edeb gerek
Derviş dediğin müeddeb gerek
Dervişi kılmak için edebli
Tekke denilen bir mektep gerek

Ertuğrul Seyhan

Küllî eşya muhib oldı insâna
Zira insân mu'tekiddir Sultâna
Bu hikmetün aslını insân bilür
Zira insân edeb ü erkân bilür

Kaygusuz Abdal

İhtiram eyle şerifü'n-nesebe
Sâhib-i arz-ı vekar ü edebe
İhtilât etme fürû-mâye ile
Müptezel zümresi pes-pâye ile

Vehbi

Sen ehl-i kemâle hizmet eyle
Ders-i edeb al hitâbetinden
Adâba riâyet et ki hâlin
Gizli kalamaz firasetinden

Nasuhî

Edeb hicâbını çâk eylemez kibâr-ı enam
Biribirine ider dâyim izzet ü ikram
Velî o perdeyi bilmez erâzil-i nâs
İder birbirinin hedm-i ırzına ikdam

Mustafa Âli (Gelibolulu)

Edepsizin hicâb olmaz yüzünde
Muhannetin sebât yoktur sözünde
Koskoca merteği görmez gözünde
İl gözünde çer çöp arar demişler

Âşık Figanî

Abdiyyeti her dem takın
Terk-i edebden çok sakın
Allah sana senden yakın
Gel halka-i tevhîde gel

Sâdık Vicdânî

Kur'ân bize menşûr-ı Rab
Baştan başa nûr-ı edeb
Bunu eyleyenler taleb
Kur'ân'ı okusunlar hep

Lâ edri

Şeref-i ilim ve edeble âdem
Oldu cümle meleğe evvel mescûd
Edebi terk ile İblîs-i leîm
Oldu dergâh-ı Hudâ'dan matrûd

Lâ edrî

Tab'a uyma nefse uyma şer'a uy
Sırr-ı kalb ü sırr-ı pâki duy
Meclis-i Hak'da gözet adâbı var
Kendini pür adâb ü erkâne koy

İsmail Hakkı Bursevî

Tevhid edeb yoludur
Bülbüllerin gülüdür
İlm ü irfân doludur
Tevhide gel tevhide

Niyazi Demiröz

Biz cüz'e dahi küll demeye muhtâcız
Pervâneye bülbül demeye muhtâcız
Bu arsada muktezâ-yı âdâb budur
Hâr ise bile gül demeye muhtâcız

Nâbî

Ey ukde-güşâ-yı Acem ü Türk ü Arab
Ressâm-ı rüsûm-ı fazl u âsâr-ı edeb
Mazmân-ı hadîsin sebak-ı her-millet
Da'vâ-yı kabûlün sened-i her-mezheb

Fuzûlî

Ey zîver-i dîbâce-i divan-ı neseb
V'ey hazret-i mahdûm-ı nuhûset-kevkeb
Hiç mihr-i arûs-ı neseb-i silsileniz
Gûş eylememiş hacle-tırâzân-ı edeb

Güftî

Râcih idi selefteki âdâb
Ol tarik idi şahrâh-ı savâb
Şimdiki bî-edebliği ukalâ
Göremez zümre-i kibâra sezâ

Mustafa Âli (Gelibolulu)

Ol neseb kim bu edebden yârı yok
Bence benzer kim anın tımarı yok
Çün neseble bu edeb yoldaş ola
Ol kişi lâbüd ki halka baş ola

Âşık Paşa

Âdemin âdemliği irfân iledir cân iledir
Sanma ki şöhret iledir servet ü sâmân iledir
Hûlk-i hâsen hüsn-i âmel nûrudur Allah yolunun
Mazhar-ı adâb olan elbet ulu Sübhân iledir

Ken'an Rifâî

Bî-edeb Allah'dan âr eylemez
Kimsecikler onu yâr eylemez
Uzak durur herkes bî-edebden
Bî-edebi kimse câr eylemez

Ertuğrul Seyhan

Terk-i edeb itme yâr ile eyleme bahs
Ey reng-i hazân bahâr ile eyleme bahs
Eyler seni de perde-i bülbül gibi çâk
Ey dâmen-i gonce hâr eyleme bahs

Nâbî

Dâimâ gözleyen tarîk-i edeb
Âdemiyette oldu mazhar-ı eb
Kadr-i âdem edeble oldu refî
Zell-i şeytâna kibr oldu sebep

Sezâyî-i Gülşenî

Edepsizin hicap olmaz yüzünde
Muhannetin sebat yoktur sözünde
Koskoca merteği görmez gözünde
İl gözünde çer-çöp arar demişler

Figanî

Ez-Hudâ cüyîm Tevfîk-i edeb
Bî-edeb mahrûm-geşt ez-lutf-ı Rab
Bî-edeb tenhâ ne-hod-ra kerd bed
Belki âteş der-heme âfâk zed

Mevlânâ

Allah'dan beni edebli kılmasını istiyorum.
Edebsiz, Allah'ın lutfundan mahrum kalır
Edeb olmadan sadece kendini kötü kılmazsın,
Aksine her tarafı ateşe verirsin

Ayıran âdemi hayvandan edebdir
İki âlemde felâh Ken'an edebdir
Dil-i çeşm-i beşerin nûru edebdir

Ken'an Rifaî

Edebsiz âdemin olmaz imanı
İçinde dopdolu şek ve gümanı
Hayâsız olanın yanına varma
Kulak tut da işit işbu beyanı

Virânî

Çünkü ilm ü edebe ettin edeble rağbet
Daima sahib-i irfân ile eyle sohbet
Gayret-i tınneti sarfet eser-i eslâfe
Muhlis-i ma'rifetin ola cihânda Neş'et

Cûdî Efendi (Dâyezâde)

Hurşîd ki kıldı subh-dem arz-ı cemâl
Dergâhına yüz sürmeğile buldu kemâl
Çün yetdi kemâle etdi sen mâh ile bahs
Ol terk-i edeb verdi kemâline zevâl

Fuzûlî

Sakın bühtan u gaybetden
Dahi buğz u adâvetden
Edîblerden edeb öğren
Ki bî-âr'ı yakar Mevlâ

Kuddûsî

Eğer Hakk'ı dilersen gel edeble
Sözünü mürşidin cân ile sakla
Koma her sohbet-i telvîni kalbe
Gönüldür bu beyim sandık değildi

Mustafa Celvetî (Giritli)

Lâyık-ı gûşvârdır bu edeb
Cün dürr-i şâhvârdır bu edeb
Her edeb gerçi tâc-ı şâhîdir
Ana gevher-nisârdır bu edeb

Mustafa Âli (Gelibolulu)

Yarar olan kişinin ağzı pâk olubdur
Ne mühmelât alur ağzına ol ne gayra söğer
Belî müeddeb ü ferzâne olsa bir gazi
Ol arkasını tutar isteyen anı döğer

Mustafa Âli (Gelibolulu)

Rif'atün birken dilrsen ola yüz
Virme edebsüz olana kat'a yüz
Vir riyâzet birle nefsüne edeb
Kitmeyesin kimse hakkında gazeb

Firdevsi-i Rûmî

Âlemde doğruluk, her işin başı.
Ahlâk-ı hamide, gerçeğin işi.
Yabanî kökene vurulur aşı
İnsana edeb zerk olmalı yahû

Koca Turgut Baba

İy özün insan bilen
Var edeb öğren edeb
İy edeb erkân bilen
Var edeb öğren edeb

Kaygusuz Abdal

Sordılar ba'zı meşâyihden neyi
Terk idüben berk tuttunuz neyi
Didiler kim cümleyi terk eyledük
Lîk âdâb ile ahd berk eyledük

Oğlan Şeyh İbrahim

Edeb it hıfz eyle lisânın erken
Müşrik olma Hakk'ın ni'metin yerken
Ene'l-bâtıl dimez "Ene'l-Hak"derken
Hallâc-ı Mansûr'a dâr'ın aslı ne

Gevherî

Dâimâ gözleyen tarîk-i edeb
Âdemiyette oldu mazhar-ı eb
Kadî-i âdem edeble oldu refî
Zell-i şeytâna kibr oldu sebeb

Hasan Sezâi (Gülşenî)

Setreder aybını halkın iki şey dünyada
Biri sirbal-i edebdir biri şalvar-ı zeheb
Sen hemen keff-i basar eyle günahdan hazer et
Ekseri nâsda şimdi ne zeheb var ne edeb

Hasip Dürrî

Edeble şeyh huzûruna girenler
Onlardır hep saâdeti bulanlar
Dostla dost olup bidâr görenler
Mülk-i sultan olup seyrân sürerler

Lâ edrî

Âlimle dâim görüş
Edeb erkândan konuş
Noksanını tamamla
Geçene olmaz dönüş

Lâ edrî

Şeriat akl ile edeb kânıdır
Tarikat fi'l ile aşk meydanıdır
Aşk gelicek akıl edeb fânidir
Âşık Hû der döner kâfir mi olur

Eroğlu Nûri

Şular kim ola bed-gû var ana atf-ı nigâh etme
Hakâyıkdan haberdâr olmayanlarla olup bitme
Dil-ârazlık idüp renc itme bir ferdi incitme
Koma ârif isen râh-ı vedâtı nâbecâ gitme
Kelâmından olur nâlân kişinin kendi mikdârı

Rasim (Fodlacızâde

Edebsizlik kişiye bir belâdır
Edebsizden Hakk'ın nûru cüdâdır
Edebdir bahr-i aşka bir sefine
Edeb rahmet olur rûy-i zemine

Oğlan Şeyh İbrahim Aksarayî

Kaçan şeyhin huzûruna varasın
Habîb-ullah'ı şeyhinle bilesin
Onu ta'zîm ü terkîm eylemekde
Edeble söyle sözü söyledikde

Seyyid Nizâmoğlu

Nefsimiz bize düşmanmış, bunu sezemedik.
Özümüzü hûlk u edeb ile bezemedik.
Nice nice muammâlar çözdük bu âlemde;
Ammâ, âdemoğlundaki, sırrı çözemedik.

Ertuğrul Seyhan

SELÇUK ERAYDIN;

EDEB YÂ HÛ

Hemen hemen bütün dergâhları, âsitânelerin, tekkelerin, zâviyelerin giriş kapısı üstünde veya iç duvarlarında hattâtların eskimez yazı ile yazdıkları Türkçe şu cümleleri ihtivâ eden levhalarla karşılaşırız: "Bu da geçer yâ Hû" "Ah teslîmiyet" "Edeb yâ Hû"

Edeb, insanla hayvan arasındaki en mümeyyiz vasıftır. Peygamber (s.a.s.) Efendimiz de bir hadîs-i şeriflerinde "Mekârim-i ahlâkı tamamlamak için gönderildim" buyuruyor. Bir şâir edebi şöyle tarif etmiş:

Edeb tâcest ez nûr-i ilâhî
Binih ber ser birev hercâ ki hâhî

Yani, edeb Allah'ın nûrundan bir tâcdır, başına koy arzu ettiğin yere git.

Ahlâkî değerler olarak bilinen şeref, nâmûs, iffet, hayâ, mukaddesâd, adâlet v.s. gibi vasıflar hayvanlarda bulunmaz. Hayvanlara "iffetli veya iffetsiz" "nâmûslu veya nâmûssuz" diyemeyeceğimiz gibi "âlim veya câhil" "âdil veya zalim"de diyemeyiz. Hayvanlar içgüdüleriyle hareket ederler, onların hayrı şerden ayıran mümeyyizeleri yoktur.

Ahlâkî değerlerin kaybolmaya yüztuttuğu toplumlarda insânî özellikler de zayıflar. Bizim cemiyetimizde Kur'an-ı Kerîm'in ikazına rağmen, çok eskiden beri devam eden bir yanlış değerlendirme, fuhşun yayılmasına ve çoğalmasına sebep olmuştur.

Nûr sûresinin bir âyetinde Allah Teâlâ önce" mü'min erkeklerin gözlerini haramdan korumalarını ve iffelerini muhâfaza etmelerini" emreder. Bu hususta kadınlar erkeklerden sonra zikredilmiştir. Bu âyet-i kerîme bize, kadınların iffet ve nâmûslarının, erkeklerin iffet ve nâmûslarına bağlı olduğunu, erkekler iffetlerini koruduğu müddetçe kadınların da iffetlerinin korunmuş olacağını açıkça ifâde buyurmaktadır. Fakat esefle belirtmek gerekirse, Müslümanlar arasında bile bu iffet ve nâmûs sorumluluğu erkeklerden alınarak, sadece kadınlara yüklenmiş "erkeğin elinin karası, kadının yüz karası" tarzında değerlendirilmiştir.

Hz.Mevlânâ'ya göre edeb, insanın bedenindeki rûhdur; enbiyâ ve evliyânın göz ve gönül nûrudur, şeytânın katilidir, insanla hayvanı ayıran en önemli vasıftır.

Allah Teâlâ'nın bütün isimleri Esmâu'l-hüsnâ, aynı zamanda O'nun vasfıdır. Fakat insanların kullandıkları pek çok güzel isimler, vasıf olmayıp, sâdece alem olabilir. Temenni niteliği taşıyan bu isimlerin, bilhassa ticârî müesseselere farklı bir mülâhaza ile konması, istismara yol açabileceğinden, bu hususda hassas olmamız gerekir.

Asl olan bu güzel isimlerin, insanlarda ma'kes bulmasıdır. Muhsin, Mükrim, Hâmid, Vecdî, Kâmil, Sâlih Fâzıl v.s. isimler vasıf olmadıkça, bir değer taşımazlar. Asl olan bu güzel isimlerin, insanlarda ma'kes bulmasıdır. Muhsin, Mükrim, Hâmid, Vecdî, Kâmil, Sâlih Fâzıl v.s. isimler vasıf olma-

dıkça, bir değer taşımazlar. Yâni yüce dinimizin kendi değerinden çok, bizdeki değeri önemlidir; aksi takdirde onu temsil etmiş olamayız. Meselâ Peygamberlere ait olan sıdk, tebliğ, emânet, ismet, fetânet isimleri aynı zamanda onların vasıflarıdır. Cenâb-ı Hak, Resûlullah (s.a.s.) Efendimiz için "Ve sen elbet de yüce bir ahlâk üzeresin" buyurarak, Onun bu özelliğini belirtmişlerdir. Ayrıca Resûlullah'ın bizler için güzel örnek "üsve-i hasene" oluşu da Onun edebî vasıfların tecessüm ettiği mercî olduğunu gösterir.

Gerçekte edeb, mücerret bir mefhumdur. Bilkuvve müşâhede edilmez; o kişinin hareket ve davranışlarında ortaya çıkar. İnsanın vücûdu, edebin ve edebsizliğin sergilendiği yerdir. Baygın veya uyuyan bir insanı, boş bir sergiye benzetebiliriz. Bu yüzden sergide gösterilen dostluk veya düşmanlık, sevgi veya nefret, o sergide sergilenen edeb ve edebsizliğe göredir. Peygamber (s.a.s.) Efendimiz, sarımsağın kendisinden değil, kokusundan rahatsız olduklarını belirtmişlerdir.

Maddî güzellikler veya çirkinlikler, zaman ve mekânla mukayyettir. Meselâ gülün veya kötü kokan bir şeyin kokuları belirli mesafelere kadar ulaşabilir. Edeb ve edebsizliğin bıraktığı râyiha ise zaman ve mekânla mukayyet olmayıp, uzak mesafelere, berzâh ve âhiret âlemine ve gelecek zamanlara doğru uzayıp gider.

İnsanın malı-mülkü, kendisi veya kendisinde mevcûd kabiliyetler hep âriyet ve emânettir. Ana rahminden îtibâren başlayan şehâdet sürecinde bize emânet olarak verilen beden elbisesi, tedrîci istihâleler geçirerek ölünceye kadar bizimle beraber kalır. Çocukluğumuzu geçirdiğimiz bu emânet elbisede gücümüz, kuvvetimiz, pek çok kabiliyetlerimiz henüz

ortaya çıkmamıştır. Zaman geçtikçe o bedende meknûz olan isti'dâdlar, imkân buldukça gelişirler.

İnsanın güzelliği, sesi, mahâretleri, bütün kabiliyetleri, dâd-ı Hak'dır. Çocukluğumuzda bunların pek çoğunu izhâr edemediğimiz gibi, ihtiyârladığımız zaman da onların pek çoğunu kaybederiz. Vaktiyle güzelliği dillere destân olmuş bir kadının, bir müddet sonra bu özelliğini kaybetmesi ve îtibardan düşmesi, henüz hayatta iken unutulması, bizler için ibret olmalıdır. Bir şâirin dediği gibi:

Âfitâb-ı hüsn-i hûbân âkıbet eyler ufûl
Ben muhibb-i lâ yezâlin, lâ uhibbu'l-âfilin

Allah'ın kendisine lutfettiği ni'metleri, Onun rızâsına uygun bir tarzda kullanmak, şükür olduğu gibi, aynı zamanda dünyâ ve âhiret sâadetine de nâiliyettir.

Kendisine verilen emânetler sâyesinde toplumda îtibar kazandıklarını zanneden kimseler, onları kaybedince aynı îtibarı görmüyorlarsa, bu, şahsa ait bir değer değildir. Emânetler elinden alındığı zaman, yalnızlığa itilen bir kimse, hiçliğin geç farkına varmış olur.

Zenginlik, mal, mülk, mevki, güzellik… bunların hepsi birer âriyettir. Bunlara güvenmek, hayâl kırıklıkları yaratır. Bu emânetleri iyi kullanmamak, ihânet olur. Ebediyet, rahmetle anılmaktır.

İnsan sûret ve mânâdan ibârettir. Sûret ve mânâ bütünlüğü olmayan bir iş meydana gelmez. Çünkü mânâ sûretsiz görünmez ve hissedilmez. Hz.Mevlânâ insanın tenini ata, dünyayı da ahıra benzetir. Kendi hâline bırakılan at, doğru ahıra girer. Zirâ tenin murâdı yemek, içmek. mal ve mülktür.

Canın temennâsı ise kesb-i kemâl ve seyr-i cemâl'dir. Aziz Mahmûd Hüdâyî'nin dediği gibi; ten dünyâ, can ise ukbâ sever.

Amel ve fiil, görünen şekiller değildir; şekiller o âmelin sûretidir. Münâfiğin ibâdeti sâdece sûretten ibâret olduğu için, değersizdir.

Dünyâ ve âhiret, ten ve can iki ortak hanım gibidir; onları bir arada tutmak, hemen hemen imkânsızdır. İnsanın gönlünde iki sevdâya yer olmadığı için tevhîd, şirk kabûl etmez. Nitekim Allah Teâlâ bu hususta şöyle buyuruyor: "Kim âhiret kazancını istiyorsa, onun kazancını artırırım. Kim de dünyâ kârını istiyorsa, ona da dünyâdan bir şeyler veririz. Fakat onun ahrette bir nâsibi olmaz."

Gözle gördüklerimiz kabuk ve posttur; kalıcı olan ise görülmeyen fakat hissedilen insânî rûhdur. İnsan-ı kâmil, Allah Teâlâ'nın ahlâkiyle mütehallık olup, Onun yeryüzündeki halifesidir. Bu mertebenin bi'l-asâle sâhibi, Peygamber Efendimizdir. Onun makamı ferdiyet-i Muhammedî'dir. Peygamberler ve onların vârisleri olan kümelîn-i evliyâ bu mertebenin bi'l ve kâle sâhipleridir.

İnsan, sûret itibariyle kadehlere benzer. Hakk'ın bu kadehlerde sergilediği isti'dâtlar, hünerler, kadehlerdeki nakışlardır. Kadeh çatlar veya kırılırsa, nakışlar da eksilir veya kaybolur.

İnsan cemâdî, nebâtî, hayvânî rûhların yanı sıra bir de insânî rûha sâhiptir. Mevlânâ'ya göre bu insânî rûh, hayvânî rûhda gizlidir. Ayranı hayvânî rûh olarak kabûl edersek, içinde gizli ve göze görünmeyen yağ, insânî rûhtur. İnsanın unsurî olan cismini yayığa, hayvânî rûhunu ayrana ve insânî rûhunu da yağa benzetirsek; Hak Teâlâ, bu ayranı çalkalayan

peygamberler ve onların vârisleri olan velîler göndermiştir. Yapılan mücâhede ve riyâzetlerle, bâtın olan insânî rûh, çalkalanan ayran içindeki yağ gibi, ortaya çıkmış olur.

Terbiye, eğitimle gerçekleşir, Allah'ın sıfatları, illetlerden münezzeh olduğu için, ta'lime muhtâc değildir. Peygamberlerin muallimi Hak Teâlâ'dır. Peygamber Efendimiz bir hadîs-i şeriflerinde "Beni Rabbim terbiye etti ve benim te'dibim ne güzel oldu" buyurmuşlardır. Peygamberler de eğitimlerinde bir muallime ihtiyâç duymuşlardır. Nâbî, yazdığı bir na't-ı şerîfinde bu husûsu şu tarzda ifâde etmiştir:

Oldu zânûzede-i medrese-i mâ evhâ
Olmadıysa n'ola zânûzen-i pîş-i üstâd

Yani, O Peygamber mâ-evhâ medresesinin diz çökeni olmuştur. Bir üstâdın önünde diz çökmediyse, bunda şaşılacak ne var?

Tâat, hizmet, kulluk ve edeb Hakk'ın lutfudur. Allah Teâlâ bize bu kabiliyetleri vermemiş olsa idi, bizde meknûn (gizli) olan bu güzellikler ortaya çıkmazdı. Nitekim Allah Teâlâ bu husûsda şöyle buyurur: "İşte sana gelen iyilik Allah'dandır, kötülük ise nefsindendir."

Allah Teâlâ rızâsını isteyerek sabreden, namazı dosdoğru kılan, kendisine verdiği rızıklardan infak eden, kötülüğü iyilikle savan kimselerin hüsn-i hâtime ile âhiret yolculuğuna uğurlayacağını müjdeliyor. Bu edebî yükselişe ermiş olan mü'minlerin gönülleri Allah'ın zikri ile sükûn, kalbleri O'nu anmakla huzûr bulur. Bu dünyâda güzel davranışlara güzel mükâfat vardır. İyilik edenlere Rab'leri indinde diledikleri her şey vardır. İyilikler, kötülükleri siler, yok eder.

Hülâsa, edebli olmak, Hakk'ın hoşnutluğunu ve sevgisini gerektiren davranışlar sergilemek, sevmediği şeylerden de kaçınmaktır. Meselâ Allah Teâlâ Kur'ân-ı Kerîminde; müttakileri, tövbe edip temizlenenleri, mütevekkil olanları, Muhsinleri, öfkesini tutanları, insanları affedenleri ve sabredenleri sevdikleri; küfür ve günahta ısrar edenleri, bozguncuları, haddi aşanları, zâlimleri, kendini beğenen ve böbürlenenleri, hainliği meslek edinenleri, fâsitleri de sevmediğini ifâde buyurmuştur.

Edebî değerlere sâhip olmanın sırrı ihlâs, samimiyet ve tevazûdur. Peygamber Efendimiz "Hikmetin başı, Allah korkusudur" buyurmuşlardır. Kur'ân-ı Kerîm'de takvâ, kalb-i selîm, ittikâ, birr kelimelerine çok raslanır." Alçak gönüllülük, mânevî yükselişin sırrıdır. "Kim mütevâzi olursa, Allah onun kadrini yükseltir" hadîsi, bunun delilidir.

İrtifâ-i kadr için lâzım tevâzu âdeme
Şemsî gör ki sâyesin salmış ayaklar altına

NÛREDDÎN BERÎFKÂNÎ:

E D E B

(Bir öğrencisine yazdığı mektup)

Ey evlâdım, bu söyleyeceğim edebler, Allahû Teâlâyı sevmek ve O'na yaklaşmak isteyen herkese lâzımdır.

Evlâdım, Allahû Teâlâyı sevmek ve O'na yakın olmak isteyen herkese lâzım olan edebler şunlardır: Az konuşmalı, az uyumalı, insanlarla lüzûmu kadar görüşmeli, elemlere musibetlere acılara, açlığa, insanların verdiği sıkıntılara sabretmeli ve kendisine zulmedeni affetmeli ve ondan intikam, öç almaya kalkışmamalı, kendi için sevdiğini herkes için sevmeli ve istemeli, malıyla cömertlik yapmalı, insanlardan bir şey istememeli ve beklememeli, sadece Allahû Teâlâya ısmarlamalı. Yaptığı amellere ve kabul olduğuna güvenmemeli, bil'akis "amellerim ayıplı ve kusurludur" demeli; şahsı ile, ibâdetleri ile, ameli ile sevinip öğünmemelidir. Aksine, Allahû Teâlâya ve Resûlüne ve Onun şerîatına uymakla sevinmelidir.